

**Interpretacja i możliwości narracyjne obiektów
położonych na turystyczno-kulturowym
SZLAKU GRYFITÓW
na obszarze Pomorza Zachodniego**

TOMASZ DUDA
MAŁGORZATA DUDA

Do najważniejszych celów interpretacji i prezentacji dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, oprócz znaczącego wzrostu osobistego doświadczenia uczestników, zwiększenia powszechnego szacunku oraz zrozumienia wagi miejsc i obiektów z tym dziedzictwem związanych, należy również budzenie i rozwijanie dalszego nim zainteresowania oraz samodzielnego poszukiwania jego wartości i znaczeń. We właściwym pojmowaniu dziedzictwa oraz kształtowaniu i doświadczaniu emocji, a także wiedzy o obiektach z nim związanych, w dużej mierze pomocą służy odpowiednia narracja. To właśnie ona odgrywa kluczową rolę w zrozumieniu *genius loci* miejsca, tak często narażonego na postępującą globalizację i wzrost tempa życia (w tym także podróżowania).

Narracja (opowieść, często nazywana również z języka angielskiego *storytellingiem*) była i jest nadal podstawową formą komunikacji i przekazu informacji oraz emocji. W interpretacji dziedzictwa „opowiadanie historii” definiuje się jako sposób przekazu pojedynczej, zamkniętej całości mającej strukturę „historii”. Odnosi się nie tylko do faktów, idei lub teorii, ale również do emocji, marzeń i fizycznych doświadczeń. Pozwala to użytkownikom tematycznego szlaku kulturowego (a takim jest Szlak Gryfitów) zidentyfikować się z bohaterami opowiadania, a tym samym wydarzeniami, dziełami i myślami będącymi wytworem dziedzictwa historycznego regionu.

Narracyjność szlaków kulturowych (a zwłaszcza szlaków dziedzictwa kulturowego) jest jedną z ich najbardziej charakterystycznych cech. Ponadto jest we współczesnej turystyce elementem pożądanym, zwiększającym atrakcyjność miejsca (regionu, szlaku) i eksponującym unikatowość i oryginalność interpretowanego miejsca. Opowieść pozwala na łączenie ze sobą obiektów szlaku, bez konieczności fizycznego poprowadzenia i oznakowania drogi pomiędzy nimi. Dobrze przygotowana i odpowiednio przekazana narracja prowadzi turystę czy innego użytkownika szlaku według zaplanowanego klucza przez historię i geografę regionu. W takim przypadku nie ma miejsc mało istotnych, które można byłoby pominąć przy organizowaniu szlaku. Każdy element jest bowiem częścią całości, opowieści. Jakkolwiek brak powoduje wyrwę w ciągłości narracji, co wiąże się ze spadkiem jakości szlaku i zanikiem zainteresowania wśród jego użytkowników.

Szlak Gryfitów jest propozycją spójnego tematycznie szlaku turystyki kulturowej, który łączy miejsca, obiekty lub wydarzenia, związane (choćby w części) z historią Pomorza i panującego przez ponad 500 lat rodu Gryfitów. W całości obejmuje zatem tereny należące dziś do Niemiec (wschodnia część Meklemburgii-Pomorza Przedniego) oraz Polski (województwo zachodniopomorskie oraz pomorskie). Nie można również pominąć wpływów, jakie książęta pomorscy wywarli na kraje ościennie, gdzie również pojawiają się obiekty związane z Gryfitami (np. Brandenburgia w Niemczech, Skania w Szwecji czy Zelandia w Danii).

Istotą niniejszego opracowania było dokonanie szczegółowej analizy obiektów i miejsc na terenie Pomorza Zachodniego (w pierwszym etapie; później należy tego typu spójne opracowania wykonać dla pozostałych terenów związanych z panowaniem książąt z dynastii Gryfitów), pod kątem ich potencjału narracyjnego. Istotą było wskazanie ich znaczenia dla Szlaku Gryfitów oraz wskazanie kierunków narracji, powiązanie ich w spójny system łącznie z wydarzeniami, datami i postaciami (tu głównie książętami spod znaku Gryfa).

W opracowaniu zastosowano pionierską metodę, opracowaną częściowo dla potrzeb interpretacji dziedzictwa kulturowego przez międzynarodowe stowarzyszenia ATLAS (Association for Tourism and Leisure Education and Research). Metoda ta, która w Polsce nie była jeszcze stosowana przy tworzeniu szlaków kulturowych, doskonale sprawdziła się w podobnych działaniach w krajach europejskich i Ameryce Północnej. Dla każdego z obiektów zostały stworzone tzw. **syllabusy miejsc** (pojęcie wprowadzone przez dr. hab. Armina Mikosa von Rohrscheidta dla potrzeb narracji przewodników turystyki miejskiej). Ich opracowanie wiązało się z wprowadzeniem kryteriów, niezbędnych przy wskazaniu potencjału narracji. Dla szlaku Gryfitów były to następujące kryteria:

1. Nazwa miejsca, miejscowość, położenie w obrębie miasta (wsi, regionu), charakterystyka.
2. Zgodność miejsca z tematyką szlaku – jego znaczenie dla istoty narracji tematycznej na szlaku kulturowym – ważne obiekty, elementy nawiązujące do dynastii Gryfitów (wydarzenia, tablice, epitafia, grobowce, kaplice, pozostałości przedmiotów codziennego użytku, strojów, wyposażenia wnętrz, mapy, obrazy, itp.).
3. Okres funkcjonowania obiektu na tle dziejów dynastii Gryfitów.
4. Postaci związane z obiektem
 - a) pierwszoplanowe – członkowie rodziny książęcej, związani fizycznie (lub poprzez opowieści) z danym miejscem;
 - b) drugoplanowe – osoby niebędące członkami rodu Gryfitów, ale z nim bezpośrednio związane (np. poprzez zależności funkcyjne, koligacje rodzinne itp.); również postaci z rodu Gryfitów, ale związane pośrednio z miejscem (np. poprzez wydarzenia lub legendy);
 - c) inne – postaci niebędące Gryfitami i niezwiązane bezpośrednio z miejscem, ale będące ważnym elementem opowieści, częścią narracji szlaku.
5. Narracja podstawowa – element, wokół którego kreowana jest narracja miejsca, formy i sposób interpretacji (istniejące i potencjalne).
6. Narracja uzupełniająca – elementy poboczne, które uzupełniają podstawową treść historyczną i kulturową, związaną z miejscem; narracja uzupełniająca tworzy wraz

z narracją podstawową tematyczną całość, nie odbiega od tematu ani nie buduje narracji wokół zupełnie niezwiązanych z tematem wydarzeń oraz postaci.

7. Narracja dla zainteresowanych – skierowana dla osób mocno zaangażowanych w treść merytoryczną szlaku, zainteresowanych pogłębieniem wiedzy na temat dynastii Gryfitów oraz realizujących działania edukacyjne.
8. Narracja specjalistyczna – skierowana do historyków, historyków sztuki, profesjonalistów, związanych z tematyką szlaku.
9. Anegdoty, legendy, ciekawostki nawiązujące do miejsca lub postaci związanych z obiektem.
10. Daty historyczne, ważne z punktu widzenia tematyzacji szlaku.
11. Wydarzenia współczesne bazujące na tematyce szlaku i nawiązujące do historycznych dat i wydarzeń – elementy produktu turystyki eventowej.
12. Nawiązanie do innych postaci/wydarzeń/miejsc na Pomorzu, będących elementem Szlaku Gryfitów:
 - a) powiązania I rzędu – silne powiązanie z postaciami/wydarzeniami/miejscami; określenie kierunku kontynuacji narracji podstawowej i uzupełniającej;
 - b) powiązania II rzędu – powiązania z postaciami/wydarzeniami/miejscami jedynie w narracji uzupełniającej;
 - c) powiązania III rzędu – powiązania z postaciami/wydarzeniami/miejscami poprzez wskazanie możliwości kontynuacji tematyki szlaku, bez ciągłości narracji, a jedynie dla wskazania związku z tematyką (np. poprzez bliskość miejsca, luźne powiązania z legendami, opowieściami itp.).
13. Związek z innymi szlakami tematycznymi na Pomorzu (Pomorską Drogą Świętego Jakuba, Szlakiem Cystersów, Europejskim Szlakiem Gotyku Ceglanego, Szlakiem Joannitów i Templariuszy, Szlakiem Świętego Ottona z Bambergu i innymi).

Sylabusy miejsc opracowano dla każdego obiektu, który mniej lub bardziej wiąże się z postaciami książąt pomorskich. Zgodnie z tematyką szlaku są to miejsca, w których istnieją lub istniały rezydencje książęce, które odegrały ważną rolę w kształtowaniu państwa Gryfitów, które łączą się z postaciami książąt (osobiście lub poprzez wydarzenie, opowieści lub legendy). Takie kryteria pozwoliły na wyróżnienie następujących obiektów (miejsc):

1. Szczecin

- a) Zamek Książąt Pomorskich
- b) pomnik Anny i Bogusława
- c) krypta książęca w Katedrze
- d) miejsce po kościele Mariackim

e) miejsce po Oderburgu

1.1. Dąbie (Barnim I, Jan Fryderyk)

a) Pałac Myśliwski

1.2. Żeliszewiec

a) legenda o gryfach

1.3. Kliniska

a) lipa Anna

b) legenda o spotkaniu Anny Jagiellonki z Bogusławem X

1.4. Sowno (Barnim IX (XI), Jan Fryderyk)

a) ołtarz i ambona w kościele św. Marii Magdaleny

b) epitafium błazna książęcego

c) legenda o błaznie Mikołaju

1.5. Strzmielo (Sydonia von Borcke)

a) miejsce narodzin Sydonii von Borcke

1.6. Marianowo (Sydonia von Borcke)

a) pozostałości klasztoru cysterek – miejsce pobytu Sydonii von Borcke

2. Kamień Pomorski

a) osiedle katedralne wraz z konkatedrą – miejsce spoczynku książąt pomorskich

b) krypta książęca

c) obiekty fundacji ostatniego z rodu Gryfitów – Ernesta Bogusława de Croya

2.1. Golczewo

a) pozostałości zamku biskupów kamieńskich i książąt pomorskich

3. Trzebiatów (Anastazja, Bogusław I, Bogusław IV, Jan Bugenhagen, Barnim IX (XI))

a) pałac, dawny klasztor i siedziba fundacji wdów książęcych

b) kaplica Świętego Ducha – miejsce wprowadzenia reformacji na Pomorzu

3.1. Roby (Anastazja)

a) ołtarz fundacji księżnej Anastazji

4. Kołbacz (Warcisław II Świętoborzyc, Gryfici (?))

a) dawny klasztor cystersów – miejsce spoczynku książąt z dynastii Świętoborzyców i Gryfitów

5. Darłowo (Eryk I Pomorski, Bogusław X)

- a) Zamek Książąt Pomorskich
- b) krypta grobowa Eryka Pomorskiego w kościele NMP
- c) legendy związane z Erykiem Pomorskim

6. Szczecinek (Warcisław IV, księżna Anna, księżna Jadwiga, Eilhard Lubinus)

- a) zamek książęcy – dawna oprawa wdowia dynastii Gryfitów
- b) zjazdy książęce podczas wojny polsko-krzyżackiej

7. Koszalin

- a) Zamek Książąt Pomorskich (nieistniejący) – miejsce nad Dzierżęcinką

8. Sianów

- a) porwanie księcia Bogusława X i więzienie w Koszalinie

Niniejsze opracowanie ma charakter roboczy i w żadnym wypadku nie jest dziełem ostatecznym. Należy je potraktować jako pewnego rodzaju szablon, materiał wyjściowy, wewnątrz którego możliwe (a nawet konieczne) są uzupełnienia, dopiski czy nawet poprawki. Warstwa merytoryczna narracji, jej kształt, przebieg i zastosowane formy należą bowiem do interpretatorów dziedzictwa już w poszczególnych miejscach szlaku. Narracja tworzyć się będzie w miarę rozwoju szlaku i doświadczenia osób interpretujących obiekty dla potrzeb turystyki kulturowej. W wielu przypadkach to właściciele czy opiekunowie miejsc mają największą wiedzę na tematy zawarte w podanych sylabusach. Należy więc je z czasem rozbudowywać i uzupełniać, według opracowanego przez autora sylabusów wzoru.

1. Szczecin

- f) Zamek Książąt Pomorskich
- g) pomnik Anny i Bogusława
- h) krypta książęca w Katedrze
- i) miejsce po kościele Mariackim
- j) miejsce po Oderburgu

1.1 Dąbie (Barnim I, Jan Fryderyk)

- b) Pałacyk Myśliwski

1.2 Żeliszewiec

- b) legenda o gryfach

1.3 Kliniska

- c) lipa Anna
- d) legenda o spotkaniu Anny Jagiellonki z Bogusławem X

1.4 Sowno (Barnim XI, Jan Fryderyk)

- d) ołtarz i ambona w kościele św. Marii Magdaleny
- e) epitafium błazna książęcego
- f) legenda o błaznie Mikołaju

1.5 Strzmiele (Sydonia von Borcke)

- b) miejsce narodzin Sydonii von Borcke

1.6 Marianowo (Sydonia von Borcke)

- b) pozostałości klasztoru cysterek – miejsce pobytu Sydonii von Borcke

2. Kamień Pomorski

- a) osiedle katedralne wraz z konkatedrą – miejsce spoczynku książąt pomorskich
- b) krypta książęca
- c) obiekty fundacji ostatniego z rodu Gryfitów – Ernesta Bogusława de Croya

2.1 Golczewo

- b) pozostałości zamku biskupów kamieńskich i książąt pomorskich

3. Trzebiatów (Anastazja, Bogusław I, Bogusław IV, Jan Bugenhagen, Barnim IX)

- c) pałac, dawny klasztor i siedziba fundacji wdów książęcych
- d) kaplica Świętego Ducha – miejsce wprowadzenia Reformacji na teren Pomorza

3.1 Roby (Anastazja)

- b) ołtarz fundacji księżnej Anastazji

4. Kołbacz (Warcisław II Świętoborzyc, Gryfici (?))

- b) dawny klasztor cystersów – miejsce spoczynku książąt z dynastii Świętoborzyców i Gryfitów

5. Darłowo (Eryk I Pomorski, Bogusław X)

- d) Zamek Książąt Pomorskich
- e) krypta grobowa Eryka Pomorskiego w kościele NMP
- f) legendy związane z Erykiem Pomorskim

6. **Szczecinek** (Warcisław IV, księżna Anna, księżna Jadwiga, Eilhard Lubinus)
 - c) zamek książęcy – dawna oprawa wdowia dynastii Gryfitów
 - d) zjazdy książęce podczas wojny polsko-krzyżackiej

7. Koszalin

- b) Zamek Książąt Pomorskich (nieistniejący) – miejsce nad Dzierżęcinką

7.1 Sianów

- b) porwanie księcia Bogusława X i więzienie w Koszalinie

7.2 Białogard (Warcisław IV)

- a) Pozostałości zamku księcia Warcisława IV (ruiny)
- b) Bitwa o Krowę

Sylabus miejsc – konstrukcja narracji i kryteria doboru elementów interpretacyjnych w obiektach na szlaku kulturowym SZLAK GRYFITÓW (część zachodniopomorska)

1. Nazwa miejsca, miejscowość, położenie w obrębie miasta (wsi, regionu), charakterystyka
2. Zgodność miejsca z tematyką szlaku – jego znaczenie dla istoty narracji tematycznej na szlaku kulturowym – ważne obiekty, elementy nawiązujące do dynastii Gryfitów (wydarzenia, tablice, epitafia, grobowce, kaplice, pozostałości przedmiotów codziennego użytku, strojów, wyposażenia wnętrz, mapy, obrazy, itp.)
3. Okres funkcjonowania obiektu na tle dziejów dynastii Gryfitów
4. Postaci związane z obiektem
 - d) pierwszoplanowe – należące bezpośrednio do członków rodziny książęcej i związane fizycznie (lub poprzez opowieści) z danym miejscem
 - e) drugoplanowe – postaci nie będące członkami rodu Gryfitów, ale z nimi bezpośrednio związane (np. poprzez zależności funkcyjne, koligacje rodzinne itp.); również postaci z rodu Gryfitów, ale związane pośrednio z miejscem (np. poprzez wydarzenia lub legendy)
 - f) inne – postaci nie będące Gryfitami i nie związane bezpośrednio z miejscem, ale będące ważnym elementem opowieści, częścią narracji szlaku
5. Narracja podstawowa – element, wokół którego kreowana jest narracja miejsca, formy i sposób interpretacji (istniejące i potencjalne)
6. Narracja uzupełniająca – elementy poboczne, które uzupełniają podstawową treść historyczną i kulturową, związaną z miejscem; narracja uzupełniająca tworzy wraz z narracją podstawową tematyczną całość, nie odbiega od tematu ani nie buduje narracji wokół zupełnie niezwiązanych z tematem wydarzeń oraz postaci;
7. Narracja dla zainteresowanych – skierowana dla osób mocno zaangażowanych w treść merytoryczną szlaku, zainteresowanych pogłębieniem wiedzy na temat dynastii Gryfitów oraz realizujących działania edukacyjne
8. Narracja specjalistyczna – skierowana do historyków, historyków sztuki, profesjonalistów, związanych z tematyką szlaku.
9. Anegdoty, legendy, ciekawostki nawiązujące do miejsca lub postaci związanych z obiektem

10. Daty historyczne, ważne z punktu widzenia tematyzacji szlaku
11. Wydarzenia współczesne bazujące na tematyce szlaku i nawiązujące do historycznych dat i wydarzeń – elementy produktu turystyki eventowej
12. Nawiązanie do innych postaci/wydarzeń/miejsc na Pomorzu, będących elementem Szlaku Gryfitów
 - d) powiązania I rzędu – silne powiązanie z postaciami/wydarzeniami/miejscami; określenie kierunku kontynuacji narracji podstawowej i uzupełniającej
 - e) powiązania II rzędu – powiązania z postaciami/wydarzeniami/miejscami jedynie w narracji uzupełniającej
 - f) powiązania III rzędu – powiązania z postaciami/wydarzeniami/miejscami poprzez wskazanie możliwości kontynuacji tematyki szlaku, bez ciągłości narracji, a jedynie dla wskazania związku z tematyką (np. poprzez bliskość miejsca, luźne powiązania z legendami, opowieściami itp.)
13. Związek z innymi szlakami tematycznymi na Pomorzu (Pomorską Drogą Świętego Jakuba, Szlakiem Cystersów, Europejskim Szlakiem Gotyku ceglanego, Szlakiem Joannitów i Templariuszy, Szlakiem Świętego Ottona z Bambergu i innymi)

SG01_01

Szczecin – Zamek Książąt Pomorskich

1. Zamek Książąt Pomorskich położony jest w centrum miasta, na wzgórzu nad Odrą; jego położenie nawiązuje do miejsca historycznej siedziby władców pomorskich – książąt z dynastii Gryfitów, którzy tutaj wznosili pierwsze swoje rezydencje – najpierw drewniany dwór książęcy, następnie tzw. Kamienny Dom, ostatecznie rozbudowany i przebudowany w renesansowy zamek.

2. Obiekt kluczowy dla SZLAKU GRYFITÓW

Miejsce, od którego powinna rozpocząć się narracja szlaku. Tutaj znajdowała się pierwsza siedziba książąt z dynastii Gryfitów, przez wiele wieków główne centrum władzy książęcej na Pomorzu. Zamek był świadkiem wielu ważnych wydarzeń w historii Pomorza, m.in. ślubu księcia Bogusława X z polską królową Anną Jagiellonką. W krypcie zamkowej pochowani zostali również władcy Pomorza.

- a) wystawy związane z życiem i działalnością Gryfitów
- b) tablice epitafijne, m.in. pochodząca z zamku Oderburg tablica Barnima III
- c) Sala Bogusława X – dawna kaplica książęca
- d) zarys i ślady dawnych budowli zamkowych, m.in. kościoła św. Ottona, Kamiennego Domu
- e) krypta książęca z sarkofagami
- f) Gabinet Lubinusa – sala poświęcona Wielkiej Mapie Księstwa Pomorskiego z XVII w. i jej twórcy Eilhardowi Lubinusowi (wraz z wersją multimedialną mapy)
- g) cela Sydonii – szlachcianki posądzonej o rzucenie klątwy na ród Gryfitów
- h) miejsce dawnej mennicy książęcej
- i) tablica fundacyjna Filipa II i Franciszka I

3. Okres funkcjonowania obiektu na tle dziejów dynastii Gryfitów

Jako miejsce – od XI/XII w. (wcześniej jako dwór książęcy),

Jako zamek w obecnej postaci od połowy XVI w (od rozbudowy dokonanej przez Barnima XI, a następnie Jana Fryderyka, Franciszka I i Filipa II.

Jako siedziba książąt z dynastii Gryfitów zamek funkcjonował do 1637 r. (do śmierci ostatniego Gryfity – Bogusława XIV)

4. Postaci związane z obiektem

a) pierwszoplanowe (książęta)

- a. Warcisław I
- b. Barnim I
- c. Barnim III
- d. Bogusław X
- e. Barnim XI
- f. Jan Fryderyk
- g. Franciszek I
- h. Filip II
- i. Bogusław XIV

b) drugoplanowe

- a. święty Otton z Bambergu
- b. królowna Anna Jagiellonka (córka polskiego króla Kazimierza Jagiellończyka,

żona księcia Bogusława X) c. księżniczka Erdmuta (córka elektora brandenburskiego, żona księcia Jana Fryderyka) c) inne a. Sydonia von Borcke b. błazen książęcy Mikołaj Hinze c. Eilhard Lubinus	
5. Narracja podstawowa Historyczna stolica Księstwa Pomorskiego, a w czasach podziału – księstwa szczecińskiego. Początki rodu Gryfitów wiąże się najczęściej z postacią Warcisława I, twórcy pierwszej siedziby książęcej na wzgórzu zamkowym. Tutaj także Warcisław I przyjął chrzest z rąk przybyłego na Pomorze biskupa Ottona z Bambergu. Narracja podstawowa szlaku kulturowego SZLAK GRYFITÓW w obrębie Zamku Książąt Pomorskich powinna bazować głównie na postaciach Warcisława I, Barnima I, Barnima III, Bogusława X, Jana Fryderyka, Franciszka I i Filipa II i zawierać takie elementy (wydarzenia) historyczne jak: - początek rodu Gryfitów – skąd nazwa, symbolika, gdzie założyli swoją siedzibę - misja chrystianizacyjna Ottona z Bambergu i jego wizyta w siedzibie księcia Warcisława I - budowa dworu książęcego przez Barnima I - wzniesienie Kamiennego Domu przez Barnima III - czasy świetności Księstwa Pomorskiego – zjednoczenie pod berłem Bogusława X Wielkiego, pierwsze rozbudowy zamku - znaczenie Szczecina i szczecińskiego Zamku w kształtowaniu polityki, rozwoju ekonomicznego i społecznego Księstwa Pomorskiego - działalność mecenatu książęcego – Filip II - rozbudowa zamku i rozwój siedziby książęcej w renesansową rezydencję - działalność kolekcjonerska i naukowo-kulturalna książąt – skrzydło muzealne, Kabinet Pomorski, mapa Lubinusa, rozwój mecenatu - działalność mennicza książąt pomorskich	
6. Narracja uzupełniająca Na bazie informacji podstawowych, które budują „trzon” narracji, wyrastają wątki poboczne, które jednak znajdują się w głównym nurcie opowieści i w tematyce szlaku. Dodatkowo wzbogacają narrację w ciekawe opowieści, fakty czy tło historyczne miasta i regionu. Na Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie narracja uzupełniająca powinna zawierać: - temat konfliktu księcia Barnima I z mieszkańcami miasta (pośredni związek z obiektem SG01.1_02, tj. Dąbie – Dworek Myśliwski) - temat małżeństwa książąt pomorskich z księżniczkami krajów ościennych, głównie Bogusława X z Anną Jagiellonką i Jana Fryderyka z Erdmutą – rozbudowa zamku m.in. pod kątem organizacji wesela	
7. Narracja dla zainteresowanych Dodatkowe informacje mogą ubarwić i wzbogacić narrację skierowaną do osób wyjątkowo zainteresowanych tematyką rodu Gryfitów, ich historią, działalnością i dziedzictwem. Narracje mogą w dużej mierze korzystać z zasobów wystaw i galerii mieszczących się na terenie Zamku, m.in. krypty książęcej, sali Bogusława, Gabinetu Lubinusa. Narracja powinna zawierać:	

- informacje o pochówkach książęcych – Gdzie byli chowani? Czy są tu pochowani również obecnie? Czy krypta i nagrobki są oryginalne? Gdzie jest pozostała ich część?
- nazwy wież i ich pierwotne przeznaczenie
- nazwy skrzydeł zamkowych i ich pierwotne przeznaczenie
- herb Pomorza, jego symbolika, znaczenie i wygląd

8. Narracja specjalistyczna

W ramach działalności interpretacyjnej miejsca powinna zostać opracowana specjalistyczna trasa lub też narracja skierowana do profesjonalistów z zakresu historii, archeologii, historii sztuki, architektury, geografii czy turystyki. Powinna zawierać informacje na podbudowie badań naukowych, literatury fachowej i wykopalisk archeologicznych.

- badania archeologiczne na terenie Zamku – dawniejsze i współczesne – zakres badań, odkrycia itp.
- wystawy tematyczne w galeriach zamkowych

9. Anegdoty, legendy, ciekawostki

Zastosowanie słownych form ubarwiających przekaz, ukierunkowanie wypowiedzi stosownie do odbiorcy – to jedne z najważniejszych elementów narracji turystyki kulturowej. Na terenie Zamku Książąt Pomorskich opowieści nawiązujące do tematyki SZLAKU GRYFITÓW powinny zawierać:

- genezę, konstrukcję i wygląd zegara na wieży zegarowej
- historie związane z wielkim weselem książęcym Bogusława X i Anny Jagiellonki
- legendy o kotach na zamkowym dziedzińcu
- opowieść o znalezieniu krypty i sarkofagów książęcych

10. Daty historyczne, ważne z punktu widzenia tematyki szlaku

11. Wydarzenia współczesne bazujące na tematyce szlaku i nawiązujące do historycznych dat i wydarzeń – elementy produktu turystyki eventowej

12. Nawiązanie do innych postaci/wydarzeń/miejsc na Pomorzu, będących elementem Szlaku Gryfitów

a) powiązania I rzędu

- a. Szczecin – katedra pw. św. Jakuba Apostoła (SG01_03) – krypta książęca w kaplicy bocznej katedry
- b. Szczecin – miejsce po kościele Mariackim (SG01_04)
- c. Szczecin – miejsce po zamku książęcym Oderburg (SG01_05)
- d. Kamień Pomorski (SG02_01) – krypta książęca, pierwsza stolica Księstwa Pomorskiego, Warcisław I
- e. Dąbie (SG01.1_02) – książęcy dworek myśliwski, Filip II, Barnim I (Dąbie)
- f. Trzebiatów – kaplica Świętego Ducha (SG03_02) – miejsce obrad Sejmu Stanów Pomorskich i wprowadzenia reformacji na Pomorzu
- g. Słupsk – Bogusław X

b) powiązania II rzędu

- a. Sowno (SG01.4_01) – ołtarz książęcy i ambona w kościele pw. św. Marii Magdaleny; epitafium błazna książęcego Mikołaja Hinze
- b. Trzebiatów – pałac (SG03_01) – fundacja wdowy po księciu Bogusławie I – Anastazji
- c. Kołbacz – dawne opactwo cystersów (SG04_01)

c) powiązania III rzędu

- a. Żeliszawiec (SG01.2_01) – legenda o gnieździe gryfów i woju Żeliszawie
- b. Kliniska (SG01.3_01) – lipa Anna i historia spotkania Bogusława i Anny pod lipą w Puszczy Goleniowskiej
- c. Strzmiele (SG01.5_01) – miejsce urodzenia Sydonii von Borcke
- d. Marianowo (SG01.6_01) – dawny klasztor cysterek, miejsce działalności Sydonii von Borcke

13. Związek z innymi szlakami tematycznymi na Pomorzu (Pomorską Drogą Świętego Jakuba, Szlakiem Cystersów, Europejskim Szlakiem Gotyku Ceglanego, Szlakiem Joannitów i Templariuszy, Szlakiem Świętego Ottona z Bambergu i innymi)

- a) Szlak Misji Chrystianizacyjnej św. Ottona z Bambergu

SG01_02	
Szczecin – Pomnik Anny i Bogusława	
1. Pomnik księcia Bogusława X oraz jego żony Anny Jagiellonki autorstwa Leonii Chmielnik i Anny Paszkiewicz, wzniesiony w 1974 r., stoi przed wejściem na teren Zamku Książąt Pomorskich, przy ulicy Korsarzy.	
2. Obiekt uzupełniający dla SZLAKU GRYFITÓW Miejsce uzupełniającej narracji, ukierunkowanej na małżeństwo księcia pomorskiego z polską królową Anną Jagiellonką	
3. Okres funkcjonowania obiektu na tle dziejów dynastii Gryfitów Obiekt współczesny	
4. Postaci związane z obiektem d) pierwszoplanowe - Bogusław X - Anna Jagiellonka	
5. Narracja podstawowa Wielkie wesele, jakie odbyło się w lutym 1491 roku, było najprawdopodobniej największą imprezą, jaka miała miejsce na Zamku Książąt Pomorskich. Opowieść o tym, jak do niego doszło, co wiemy o weselu, a jakie są jedynie domysły, legendy...	
6. Narracja uzupełniająca Sam temat związku Bogusława z Anną należy w kontekście całości dziejów Gryfitów do tematów uzupełniających; narrację można jednak wzbogacić o legendy i opowieści, nawiązujące np. do spotkania małżonków pod lipą Anną w Kliniskach (SG01.3_01)	
7. Narracja dla zainteresowanych	<i>brak</i>
8. Narracja specjalistyczna	<i>brak</i>
9. Anegdoty, legendy, ciekawostki Opowieści dotyczące małżeństwa księcia Bogusława X i Anny Jagiellonki należy wzbogacić o ciekawe informacje dotyczące np.: - pierwszego małżeństwa Bogusława X z księżniczką Małgorzatą – w kontekście istnienia dynastii Gryfitów - wielkiego wesela na Zamku w 1491 r. - legendy o lipie Annie	

10. Daty historyczne, ważne z punktu widzenia tematyizacji szlaku

2 lutego 1491 r. – ślub i wesele księcia Bogusława X i Anny Jagiellonki

11. Wydarzenia współczesne bazujące na tematyce szlaku i nawiązujące do historycznych dat i wydarzeń – elementy produktu turystyki eventowej

2 lutego – obchody rocznicy ślubu Anny i Bogusława – na Zamku Książąt Pomorskich

12. Nawiązanie do innych postaci/wydarzeń/miejsc na Pomorzu, będących elementem Szlaku Gryfitów**a) powiązania I rzędu**

- a. Szczecin – Zamek Książąt Pomorskich (SG01_01)
- b. Eldena / Greifswald (Niemcy) – miejsce spoczynku Anny

b) powiązania III rzędu

- a. Kliniska (SG01.3_01) – lipa Anna i historia spotkania Bogusława i Anny pod lipą w Puszczy Goleniowskiej

13. Związek z innymi szlakami tematycznymi na Pomorzu (Pomorską Drogą Świętego Jakuba, Szlakiem Cystersów, Europejskim Szlakiem Gotyku ceglanego, Szlakiem Joannitów i Templariuszy, Szlakiem Świętego Ottona z Bambergu i innymi)

SG01_03

Szczecin – krypta książęca w katedrze św. Jakuba Apostoła

1. Niewielka kaplica po południowej stronie ambitu – obejścia prezbiterium. Zgromadzono w niej szczątki książąt (zbiorowo) znalezione podczas odgruzowywania krypty zamkowej po zniszczeniach wojennych. Kaplicę chroni kuta krata z wizerunkiem gryfa pomorskiego, a w oknie ponad kryptą wmontowano witraż przedstawiający herb Księstwa Pomorskiego.

2. Obiekt uzupełniający dla SZLAKU GRYFITÓW

Uzupełnienie narracji o tematykę pochówków książęcych na zamku i w kościele Mariackim.

3. Okres funkcjonowania obiektu na tle dziejów dynastii Gryfitów

Obiekt współczesny

4. Postaci związane z obiektem

brak

5. Narracja podstawowa

Historia pochówków książęcych w Szczecinie. Problemy z identyfikacją kości i sarkofagów. Znaczenie kościołów szczecińskich dla władzy książęcej.

6. Narracja uzupełniająca

Znaczenie nieistniejącego kościoła Mariackiego jako kluczowego obiektu nekropolii książęcych.

7. Narracja dla zainteresowanych

Temat średniowiecznego pielgrzymowania m.in. szlakiem Drogi Świętego Jakuba. O pielgrzymowaniu Pomorzan i książąt pomorskich, zwłaszcza Bogusława X, do Rzymu i Ziemi Świętej.

8. Narracja specjalistyczna

brak

9. Anegdoty, legendy, ciekawostki

brak

10. Daty historyczne, ważne z punktu widzenia tematyzacji szlaku

11. Wydarzenia współczesne bazujące na tematyce szlaku i nawiązujące do historycznych dat i wydarzeń – elementy produktu turystyki eventowej

12. Nawiązanie do innych postaci/wydarzeń/miejsc na Pomorzu, będących elementem Szlaku Gryfitów**a) powiązania I rzędu**

- a. Szczecin – Zamek Książąt Pomorskich (SG01_01)

b) powiązania III rzędu

- a. Szczecin – nieistniejący kościół Mariacki – miejsce (SG01_04)

13. Związek z innymi szlakami tematycznymi na Pomorzu (Pomorską Drogą Świętego Jakuba, Szlakiem Cystersów, Europejskim Szlakiem Gotyku ceglanego, Szlakiem Joannitów i Templariuszy, Szlakiem Świętego Ottona z Bambergu i innymi)

Pomorska Droga Świętego Jakuba
Europejski Szlak Gotyku Ceglanego

SG01_04

Szczecin – miejsce po kościele Mariackim

1. Kwartal pomiędzy ulicami Farną a Mariacką to miejsce, w którym do XVIII w. stał jeden z najokazalszych kościołów Szczecina – kościół Mariacki. Był najważniejszym (obok św. Ottona na Zamku) kościołem książęcym i szczecińską nekropolią władców Pomorza. Spłonął od uderzenia pioruna w 1789 r.

2. Obiekt uzupełniający dla SZLAKU GRYFITÓW

Ważne miejsce z punktu widzenia narracji na temat Gryfitów. Ponieważ obiekt już nie istnieje, miejsce pełni funkcje jedynie uzupełniające, alternatywne na SZLAKU GRYFITÓW.

3. Okres funkcjonowania obiektu na tle dziejów dynastii Gryfitów

od XIV w. do 1789 r.; kaplica grobowa pełniła swoją funkcję do 1346 r.

4. Postaci związane z obiektem (pochowani w kryptach kościoła Mariackiego)

a) pierwszoplanowe (książęta)

- a. Barnim I
- b. Otton I
- c. Barnim II
- d. Bogusław IV

b) drugoplanowe

- a. Thomas Kantzow – kronikarz książęcy, historyk, twórca „Pomeranii”

5. Narracja podstawowa

Kościół był jedną z najważniejszych nekropolii książęcych na terenie Księstwa Pomorskiego. Początkowo spoczywały tu szczątki fundatora – Barnima I i jego synów. Po rozbiórce zamkowego kościoła św. Ottona to kościół NMP przejął funkcje nekropolii i przeniesiono tam szczątki najznamienitszych Gryfitów, w tym m.in. Barnima I, Bogusława IV, Bogusława X Wielkiego, Barnima III, Jana Fryderyka, Filipa II. Kościół zdobiły ponadto chorągwie książęce i tarcze rodowe.

Miejsce to doskonale nadaje się na zakończenie opowieści (zamknięcie małej pętli) na terenie Szczecina.

6. Narracja uzupełniająca

Peregrynacje szczątków książęcych z kościoła św. Jakuba do kościoła św. Ottona, dalej kościoła NMP, by ostatecznie trafić do krypty zamkowej oraz katedry św. Jakuba

7. Narracja dla zainteresowanych

Poszukiwanie śladów średniowiecznego kościoła (m.in. zaułek Mariacki)

8. Narracja specjalistyczna	<i>brak</i>
9. Anegdoty, legendy, ciekawostki	<i>brak</i>
10. Daty historyczne, ważne z punktu widzenia tematyzacji szlaku 9.07.1789 – pożar od uderzenia pioruna; zniszczenie kościoła i przeniesienie zachowanych szczątków książąt do krypty zamkowej.	
11. Wydarzenia współczesne bazujące na tematyce szlaku i nawiązujące do historycznych dat i wydarzeń – elementy produktu turystyki eventowej	
12. Nawiązanie do innych postaci/wydarzeń/miejsc na Pomorzu, będących elementem Szlaku Gryfitów a) powiązania I rzędu a. Szczecin – Zamek Książąt Pomorskich (SG01_01) b) powiązania III rzędu a. Szczecin – kaplica książęca w katedrze św. Jakuba (SG01_03)	
13. Związek z innymi szlakami tematycznymi na Pomorzu (Pomorską Drogą Świętego Jakuba, Szlakiem Cystersów, Europejskim Szlakiem Gotyku ceglanego, Szlakiem Joannitów i Templariuszy, Szlakiem Świętego Ottona z Bambergu i innymi)	

SG01_05

Szczecin – miejsce po zamku Oderburg

1. Dawna rezydencja książęca – Oderburg (Zamek Odrzański), zbudowany na murach klasztoru kartuzów, znajdował się na terenie osiedla Grabowo, w pobliżu dzisiejszych terenów dawnej Stoczni Szczecińskiej (ulice Dubois i Łyskowskiego)

2. Obiekt uzupełniający dla SZLAKU GRYFITÓW

Niezwykle ważne miejsce z punktu widzenia narracji na temat Gryfitów. Ponieważ obiekt już nie istnieje, miejsce pełni funkcje jedynie uzupełniające, alternatywne na SZLAKU GRYFITÓW.

3. Okres funkcjonowania obiektu na tle dziejów dynastii Gryfitów

od poł. XVI w. do połowy XVII w.

4. Postaci związane z obiektem

a) pierwszoplanowe (książęta)

- a. Barnim I
- b. Barnim IX (XI)
- c. Franciszek I
- d. Filip II

b) drugoplanowe

- a. Sydonia von Borcke – była więziona w murach zamku Oderburg

5. Narracja podstawowa

Początkowo letnia, a następnie całoroczna rezydencja książąt z dynastii Gryfitów, począwszy od Barnima IX (XI) aż do ostatniego z rodu – Bogusława XIV. Zamek posiadał piękną, renesansową formę i charakterystyczne wieże, które dominowały w nadodrzańskim krajobrazie. Był również punktem nawigacyjnym dla wpływających do portu statków. Elementy narracji związane z zamkiem książęcym Oderburg:

- życie codzienne książąt, polowania, zabawy i rozrywka
- rezydencje książęce Gryfitów

6. Narracja uzupełniająca

Uzupełnieniem informacji dotyczących działalności książąt pomorskich poza ich główną siedzibą (Zamkiem Książąt Pomorskich) są zainteresowania książąt sztuką i mecenatem. Zamek Oderburg stanowił również miejsce przechowywania części kolekcji osobliwości księcia Filipa II.

8. Narracja dla zainteresowanych

Szczególnie zainteresowanym warto zwrócić uwagę na kwestię procesu Sydonii von Borcke, przed którym więziono ją w lochach Zamku Odrzańskiego. Istnieją również niepotwierdzone opowieści o funkcjonowaniu rozległej sieci podziemi i tajemnych przejść pod zamkiem oraz pomiędzy Oderburgiem a Zamkiem Książąt Pomorskich.

8. Narracja specjalistyczna	<i>brak</i>
9. Anegdoty, legendy, ciekawostki	- opowieści na temat tajemniczych przejść i podziemnych korytarzy łączących Oderburg z Zamkiem Książąt Pomorskich
10. Daty historyczne, ważne z punktu widzenia tematyizacji szlaku	
11. Wydarzenia współczesne bazujące na tematyce szlaku i nawiązujące do historycznych dat i wydarzeń – elementy produktu turystyki eventowej	
12. Nawiązanie do innych postaci/wydarzeń/miejsc na Pomorzu, będących elementem Szlaku Gryfitów	a) powiązania I rzędu a. Szczecin – Zamek Książąt Pomorskich (SG01_01) b) powiązania II rzędu a. Marianowo – dawny klasztor cysterek – miejsce działalności Sydonii von Borcke (SG01.6_01) b. Strzmiele – miejsce urodzenia Sydonii von Borcke (SG01.5_01)
13. Związek z innymi szlakami tematycznymi na Pomorzu (Pomorską Drogą Świętego Jakuba, Szlakiem Cystersów, Europejskim Szlakiem Gotyku Ceglanego, Szlakiem Joannitów i Templariuszy, Szlakiem Świętego Ottona z Bambergu i innymi)	

SG01.1_01

Szczecin Dąbie – pałac myśliwski

1. Późnorenesansowy pałacyk wzniesiony ok. 1600 r. na fundamentach starszej budowli; powstał z fundacji księcia Filipa II i początkowo pełnił funkcje dworku myśliwskiego na skraju książęcych terenów łowieckich – Puszczy Goleniowskiej; budynek stoi przy ul. Dziennikarskiej w Szczecinie-Dąbiu.

2. Obiekt ważny dla SZLAKU GRYFITÓW

Obiekt stanowi jedyną pozostałość książęcą na terenie Dąbia – dawnego miasta, obecnie osiedla Szczecina. Jako budowla wzniesiona przez Gryfitów i dla ich własnej dyspozycji stanowi ważny (choć nie kluczowy) element SZLAKU GRYFITÓW.

3. Okres funkcjonowania obiektu na tle dziejów dynastii Gryfitów

Od około 1600 r. do 1639 r., kiedy to przekształcono go w przytułek dla wdów po pastorach.

4. Postaci związane z obiektem

a) pierwszoplanowe (książęta)

- a. Filip II
- b. Barnim I (związany z Dąbiem, ale nie z pałacem myśliwskim)

5. Narracja podstawowa

Narracja dotycząca książęcego pałacu myśliwskiego koncentruje się wokół tematu łowiectwa i myślistwa, jednych z ulubionych zajęć książąt. Tereny łowieckie rozciągały się na wschód i północ od Dąbia, na rozległych obszarach leśnych Puszczy Goleniowskiej. Jest doskonałym uzupełnieniem informacji na temat codziennego życia i zajęć książąt i książęcych dworzan.

6. Narracja uzupełniająca

Uzupełnieniem podstawowej części opowieści, skoncentrowanej wokół pałacu myśliwskiego w Dąbiu, jest wątek znacznie wcześniejszy – konflikt księcia Barnima I z mieszkańcami Szczecina (XIII w.) i konieczność jego wyprowadzenia się na jakiś czas do Dąbia, gdzie funkcjonowała siedziba książęca.

7. Narracja dla zainteresowanych

Szczególnie zainteresowanym warto zwrócić uwagę na kwestię rozwoju miasta Dąbia jako portu nad jeziorem oraz miejsca wypadowego na tereny łowieckie książąt.

8. Narracja specjalistyczna

brak

9. Anegdoty, legendy, ciekawostki

10. Daty historyczne, ważne z punktu widzenia tematyizacji szlaku

15.01.1260 r. – otrzymania praw miejskich z rąk księcia Barnima I

11. Wydarzenia współczesne bazujące na tematyce szlaku i nawiązujące do historycznych dat i wydarzeń – elementy produktu turystyki eventowej

12. Nawiązanie do innych postaci/wydarzeń/miejsc na Pomorzu, będących elementem Szlaku Gryfitów

a) powiązania I rzędu

- a. Szczecin – Zamek Książąt Pomorskich (SG01_01)

b) powiązania II rzędu

- a. Szczecin – miejsce po zamku Oderburg (SG01_05)
- b. Kołbacz – opactwo cystersów (SG04_01)
- c. Sowno – dawna rezydencja myśliwska książąt pomorskich (SG01.4_01)

c) powiązania III rzędu

- a. Kliniska – lipa Anna (SG01.3_01)

13. Związek z innymi szlakami tematycznymi na Pomorzu (Pomorską Drogą Świętego Jakuba, Szlakiem Cystersów, Europejskim Szlakiem Gotyku ceglanego, Szlakiem Joannitów i Templariuszy, Szlakiem Świętego Ottona z Bambergu i innymi)

Pomorska Droga Świętego Jakuba

Żeliszawiec 1. Niewielka wieś w powiecie gryfińskim, w gminie Stare Czarnowo, położona na skraju Puszczy Bukowej. Według legend założona przez kasztelana książąt pomorskich – Żelislawa. Pomnikowy okaz dębu „Pod Gryfami” nawiązuje do legendy o powstaniu herbu rodowego pomorskich władców.	SG01.2_01
2. Obiekt uzupełniający dla SZLAKU GRYFITÓW Poprzez nawiązanie do legendy o początkach dynastii Gryfitów i o mitycznych zwierzętach w ich herbie, wieś Żeliszawiec stanowi część SZLAKU GRYFITÓW. Ze względu na legendarny charakter miejsca i luźne nawiązania do faktów historycznych – obiekt uzupełniający narrację szlaku.	
3. Okres funkcjonowania obiektu na tle dziejów dynastii Gryfitów Obiekt mityczny – wspominający o czasach początków Gryfitów – wieku XII.	
4. Postaci związane z obiektem a) pierwszoplanowe (książęta) a. legendarny książę z dynastii Gryfitów o nieustalonym imieniu b. Żelislaw c. gryf	
5. Narracja podstawowa Legenda o gnieździe gryfów, znalezionym przez kasztelana książęcego – Żelislawa i jego drużynę podczas polowania. Kidy rycerze usłyszeli krzyk nieznanego im zwierzęcia, zaciekawieni poszli na poszukiwania. Na środku polany, w centralnej części puszczy, rósł okazały dąb, na którym wojowie dostrzegli gniazdo z nieznanym im dotąd stworem – połączeniem orła i lwa. Zafascynowany Żelislaw powiadomił o tym znalezisku księcia w Dąbiu, który natychmiast wyruszył zobaczyć to zwierzę. Urzeczony tym widokiem książę postanowił przyjąć gryfa (bo tak zostało zwierzę nazwane) za swój herb.	
6. Narracja uzupełniająca Historia gryfa jako symbolu dynastii Gryfitów. Opowieść na ten temat można realizować w dowolnym punkcie SZLAKU GRYFITÓW. Tutaj jako narracja uzupełniająca.	
7. Narracja dla zainteresowanych Poszerzenie narracji uzupełniającej. Fakty, ciekawostki, ikonografia związana z gryfem.	
8. Narracja specjalistyczna	brak

9. Anegdoty, legendy, ciekawostki

Legenda o woju Żeliszawie i znalezieniu gniazda gryfa

10. Daty historyczne, ważne z punktu widzenia tematyki szlaku

11. Wydarzenia współczesne bazujące na tematyce szlaku i nawiązujące do historycznych dat i wydarzeń – elementy produktu turystyki eventowej

12. Nawiązanie do innych postaci/wydarzeń/miejsc na Pomorzu, będących elementem Szlaku Gryfitów

a) powiązania I rzędu

- a. Dąbie – pałac myśliwski (SG01.1_01)

b) powiązania III rzędu

- a. Kołbacz – opactwo cystersów (SG04_01)
- b. Szczecin – Zamek Książąt Pomorskich (SG01_01)

13. Związek z innymi szlakami tematycznymi na Pomorzu (Pomorską Drogą Świętego Jakuba, Szlakiem Cystersów, Europejskim Szlakiem Gotyku ceglanego, Szlakiem Joannitów i Templariuszy, Szlakiem Świętego Ottona z Bambergu i innymi)

SG01.3_01	
Kliniska – lipa Anna	
1. Pomnikowy okaz lipy „Anna” stoi przy Ośrodku Edukacji Leśnej w Kliniskach (przy drodze ekspresowej S3 w kierunku Goleniowa), na skraju Puszczy Goleniowskiej. Drzewo rośnie przy czerwonym turystycznym Szlaku Anny Jagiellonki	
2. Obiekt uzupełniający dla SZLAKU GRYFITÓW Poprzez nawiązanie do legendy (częściowo historii?) spotkania Anny Jagiellonki z przyszłym mężem – księciem Bogusławem X, miejsce wpisuje się w narrację SZLAKU GRYFITÓW, jako obiekt o charakterze uzupełniającym narrację szlaku.	
3. Okres funkcjonowania obiektu na tle dziejów dynastii Gryfitów Badania dendrochronologiczne wskazuje na wiek drzewa – około 300 lat. Mogłoby więc pamiętać ostatni okres funkcjonowania Księstwa Pomorskiego. Czasów Anny Jagiellonki pod względem historycznym nie pamięta.	
4. Postaci związane z obiektem a) pierwszoplanowe a. Bogusław X b. Anna Jagiellonka	
5. Narracja podstawowa Legenda o spotkaniu Anny z Bogusławem przed oficjalnymi zaślubinami na Zamku w Szczecinie. Polska królowna wraz z orszakiem jechała z Łęczycy w centralnej Polsce do Księstwa Pomorskiego na ślub z księciem Bogusławem. Legendy mówią, że Bogusław nie mogąc doczekać się wybranki, wyruszył jej naprzeciw i spotkał się z jej orszakiem na terenie Puszczy Goleniowskiej. Zasiedli razem pod rozłożystą lipą, pod którą księżę bez pamięci zakochał się w Annie.	
6. Narracja uzupełniająca Dzieje Puszczy Goleniowskiej jako terenów łowieckich Gryfitów.	
7. Narracja dla zainteresowanych	brak
8. Narracja specjalistyczna	brak
9. Anegdoty, legendy, ciekawostki Legenda o spotkaniu Anny i Bogusława pod lipą w Puszczy Goleniowskiej.	

10. Daty historyczne, ważne z punktu widzenia tematyzacji szlaku

2 lutego 1491 – data ślubu księcia Bogusława X i królowny Anny Jagiellonki

11. Wydarzenia współczesne bazujące na tematyce szlaku i nawiązujące do historycznych dat i wydarzeń – elementy produktu turystyki eventowej**12. Nawiązanie do innych postaci/wydarzeń/miejsc na Pomorzu, będących elementem Szlaku Gryfitów****a) powiązania II rzędu**

- a. Dąbie – pałac myśliwski (SG01.1_01)
- b. Szczecin – Zamek Książąt Pomorskich (SG01_01)

13. Związek z innymi szlakami tematycznymi na Pomorzu (Pomorską Drogą Świętego Jakuba, Szlakiem Cystersów, Europejskim Szlakiem Gotyku ceglanego, Szlakiem Joannitów i Templariuszy, Szlakiem Świętego Ottona z Bambergu i innymi)

SG01.4_01

Sowno – kościół pw. św. Marii Magdaleny

1. Sowno to dawna posiadłość książęca, którą Jan Fryderyk ofiarował swojemu błaznowi Mikołajowi Hintze. Od jego nazwiska pochodzi dawna nazwa miejscowości – Hintzendorf. Miejscowość położona w powiecie stargardzkim, około 15 km na północ od Stargardu.

2. Obiekt ważny dla SZLAKU GRYFITÓW

Neogotycki kościół pw. św. Marii Magdaleny w Sownie zawiera unikatowe elementy wyposażenia, pochodzące nie tylko z czasów funkcjonowania Gryfitów, ale również w najwyższym stopniu z nimi związane. Należą do nich:

- a) ołtarz drewniany, rzeźbiony, polichromowany, wykonany fragmentarycznie według części przekazów przez samego księcia Barnima IX (XI)
- b) drewniana, polichromowana, rzeźbiona ambona tego samego warsztatu co stojący obok ołtarz
- c) tablica epitafijna błazna książęcego Mikołaja Hintzego, również właściciela okolicznych ziem, nadanych mu przez księcia Jana Fryderyka

3. Okres funkcjonowania obiektu na tle dziejów dynastii Gryfitów

Okres panowania Barnima IX (XI) Starego (Pobożnego) – 1523-1569 (jako książę szczeciński)
Okres panowania księcia Jana Fryderyka – 1569-1600 (jako książę szczeciński)

4. Postaci związane z obiektem

- a) **pierwszoplanowe**
 - a. Barnim XI
 - b. Mikołaj Hintze (książęcy błazen)
- b) **drugoplanowe**
 - a. książę Jan Fryderyk

5. Narracja podstawowa

Dzieje Gryfitów, ich wpływ na kształt i rozwój Księstwa Pomorskiego, powinno się również opowiadać przez pryzmat ich codziennego życia, nieoficjalnych wydarzeń czy też działalności pozapolitycznej. Narracja związana ze SZLAKIEM GRYFITÓW prowadzi odbiorcę do Sowna, gdzie realizowana powinna być wokół dwóch podstawowych elementów i wydarzeń:

- a) powstania ołtarza książęcego, drewnianego, rzeźbionego i malowanego arcydzieła, które według podań mogło zostać zrobione w części przez samego księcia Barnima IX (XI); z pewnością on był zleceniodawcą dzieła, które w swojej historii wędrowało po różnych obiektach, ostatecznie zostając w Sownie; oprócz ołtarza, z tego samego warsztatu pochodzi wykonana w niemalże identycznym stylu ambona;
- b) dzieje i historia błazna książęcego – Mikołaja Hintze, który poprzez różne sploty dziejów stał się właścicielem okolicznych ziem, należących do księcia Jana Fryderyka; w kościele znajduje się tablica epitafijna poświęcona Mikołajowi, wokół której narosły ciekawe opowieści i legendy;

6. Narracja uzupełniająca

Uzupełnieniem opowieści o ołtarzu książęcym oraz błaznie Mikołaju jest fabuła dotycząca posiadłości książęcych na terenie Puszczy Goleniowskiej, w tym pobliskiej siedziby księcia Jana Fryderyka (Podlesie koło Sowna).

7. Narracja dla zainteresowanych

Dla szczególnie zainteresowanych Pomorzem można w Sownie wprowadzić elementy narracji zgodnej z książką Leszka Hermana „Sedinum”, której akcja przenosi się również do Sowna i kręci się wokół książęcego ołtarza.

8. Narracja specjalistyczna

Osoby profesjonalnie zajmujące się historią Pomorza w Sownie mogą zostać wprowadzone w tematykę dziejów książęcego błazna i spróbować odpowiedzieć na pytanie – czy historia ta zdarzyła się naprawdę? Jakie elementy świadczą o legendarnej stronie opowieści, a jakie wskazują na jej prawdziwość.

9. Anegdoty, legendy, ciekawostki

W związku z licznymi domysłami i niepotwierdzonymi informacjami narrację w Sownie wzbogacają opowieści o charakterze legend. Są to:

- a) opowieść o własnej pracy księcia Barnima przy tworzeniu rzeźbionego ołtarza
- b) opowieść o błaznie Mikołaju i jego tragicznej śmierci poprzez ścięcie... kielbasą

10. Daty historyczne, ważne z punktu widzenia tematyzacji szlaku

1554-1551 – lata powstania ołtarza książęcego

11. Wydarzenia współczesne bazujące na tematyce szlaku i nawiązujące do historycznych dat i wydarzeń – elementy produktu turystyki eventowej

12. Nawiązanie do innych postaci/wydarzeń/miejsc na Pomorzu, będących elementem Szlaku Gryfitów

a) powiązania II rzędu

- a. Dąbie – pałac myśliwski (SG01.1_01)
- b. Szczecin – Zamek Książąt Pomorskich (SG01_01)

13. Związek z innymi szlakami tematycznymi na Pomorzu (Pomorską Drogą Świętego Jakuba, Szlakiem Cystersów, Europejskim Szlakiem Gotyku Ceglanego, Szlakiem Joannitów i Templariuszy, Szlakiem Świętego Ottona z Bambergu i innymi)

SG01.5_01
Strzmiel 1. Strzmiel to niewielka wieś w powiecie łobeskim, w gminie Radowo Małe. W pobliżu XVIII-wiecznego dworku stał w czasach Gryfitów zamek warowny – Wilcze Gniazdo. Tutaj w 1545 r. urodziła się Sydonia von Borcke.
2. Obiekt uzupełniający dla SZLAKU GRYFITÓW Miejsce pośrednio związane z dynastą Gryfitów. Sydonia von Borcke, pomorska szlachcianka ze słynnego w regionie rodu, została posądzona o rzucenie klątwy na dynastię książęcą, w wyniku którego rzekomo doszło do szybkiego wygaśnięcia linii dynastycznej. Sydonia urodziła się w Strzmielach.
3. Okres funkcjonowania obiektu na tle dziejów dynastii Gryfitów Wilcze Gniazdo jako twierdza i zamek istniało do XVII w., do wojny trzydziestoletniej.
4. Postaci związane z obiektem a) pierwszoplanowe c. Sydonia von Borcke
5. Narracja podstawowa Podstawowa treść fabuły narracyjnej SZLAKU GRYFITÓW w Strzmielach ociera się jedynie o niewielkie, aczkolwiek istotne w późniejszej historii rodu książęcego, uzupełnienia. Strzmiel są bazą do stworzenia produktu turystyki kulturowej opartego na postaci urodzonej tu Sydonii. Elementami narracji jest więc życiorys szlachcianki, zwłaszcza w kontekście przynależności do znanego na Pomorzu rodu Borków.
6. Narracja uzupełniająca <i>brak</i>
7. Narracja dla zainteresowanych <i>brak</i>
8. Narracja specjalistyczna <i>brak</i>
9. Anegdoty, legendy, ciekawostki W związku z licznymi domysłami i niepotwierdzonymi informacjami, narrację w Strzmielach wzbogacają opowieści o charakterze legend. Jest to: a) opowieść o Sydonii jako zielarce, mieszkance klasztoru, osobie rozmawiającej z kotami, czarownicy...

10. Daty historyczne, ważne z punktu widzenia tematyzacji szlaku

1545 – rok urodzenia Sydonii von Borcke

11. Wydarzenia współczesne bazujące na tematyce szlaku i nawiązujące do historycznych dat i wydarzeń – elementy produktu turystyki eventowej
12. Nawiązanie do innych postaci/wydarzeń/miejsc na Pomorzu, będących elementem Szlaku Gryfitów
a) powiązania II rzędu

- a. Szczecin – nieistniejący zamek Oderburg (SG01_05)

b) powiązania III rzędu

- a. Szczecin – Zamek Książąt Pomorskich (SG01_01)
- b. Marianowo (SG01.6_01)

13. Związek z innymi szlakami tematycznymi na Pomorzu (Pomorską Drogą Świętego Jakuba, Szlakiem Cystersów, Europejskim Szlakiem Gotyku ceglanego, Szlakiem Joannitów i Templariuszy, Szlakiem Świętego Ottona z Bambergu i innymi)

SG01.6_01

Marianowo

1. Marianowo, dawniej Marienfließ, to historyczne dobra należące do cysterek. Obecnie wieś gminna w powiecie stargardzkim. Miejsce, w którym schyłek swojego życia spędziła nieszczęsna szlachcianka Sydonia von Borcke.

2. Obiekt uzupełniający dla SZLAKU GRYFITÓW

Miejsce pośrednio związane z dynastą Gryfitów. Sydonia von Borcke, pomorska szlachcianka ze słynnego w regionie rodu, została posądzona o rzucenie klątwy na dynastię książęcą, w wyniku którego rzekomo doszło do szybkiego wygaśnięcia linii dynastycznej. W Marianowie, w klasztorze cysterek, spędziła ostatnie lata swojego długiego życia, zanim nie została przeniesiona do celi zamku Oderburg w Szczecinie i ostatecznie stracona za rzekome czary i rzucenie klątwy na Gryfitów.

- a) pozostałości klasztoru cysterek
- b) pomnikowy dąb „Sydonia”

3. Okres funkcjonowania obiektu na tle dziejów dynastii Gryfitów

Od XIII w. (1248 r.) do wprowadzenia reformacji w 1534 r. funkcjonował jako klasztor cysterek. Po tym czasie przemianowany na zakład dla samotnych panien, w którym przebywała od 1604 r. Sydonia (okres panowania książąt szczecińskich: Filipa II, Franciszka I).

4. Postaci związane z obiektem

- a) pierwszoplanowe
 - a. Sydonia von Borcke

5. Narracja podstawowa

Podstawowa treść fabuły narracyjnej SZLAKU GRYFITÓW w Marianowie opiera się na życiorysie Sydonii von Borcke. Gdy wprowadziła się do Marianowa, miała już 56 lat, co w tamtym okresie stawiało ją w rzędzie osób starych. Na początku była przeoryszą, a następnie ze względu na trudny charakter zdegradowano ją do pozycji mniszki (warto podkreślić, że mimo iż oficjalnie nie istniał już tu klasztor – od czasów wprowadzenia reformacji, to jednak pensjonariuszki zakładu dla samotnych panien traktowane były jak mniszki i takąż miały hierarchię). Mieszkając w Marianowie, Sydonia nauczyła się również korzystać z ziół, co niestety policzone zostało jej na niekorzyść – posądzona o czary została więziona w zamku Oderburg i spalona na stosie.

6. Narracja uzupełniająca

Uzupełnieniem podstawowej treści nawiązującej do związku Sydonii z Gryfitami są informacje na temat funkcjonowaniu zakonów na terenie Księstwa Pomorskiego i ich znaczenia dla pomorskich książąt.

7. Narracja dla zainteresowanych	<i>brak</i>
8. Narracja specjalistyczna	<i>brak</i>
9. Anegdoty, legendy, ciekawostki Podobnie jak w Strzmielach, w Marianowie legendy i opowieści skupiają się na postaci Sydonii. Jej barwność sprawia, że budowane są wokół tej postaci liczne legendy. b) opowieść o Sydonii jako zielarce, mieszkance klasztoru, osobie rozmawiającej z kotami, czarownicy...	
10. Daty historyczne, ważne z punktu widzenia tematyzacji szlaku 1248 r. – nadanie cysterkom ziem przez Barnima I i budowa klasztoru 1604 r. – wprowadzenie się do dawnego klasztoru Sydonii von Borcke	
11. Wydarzenia współczesne bazujące na tematyce szlaku i nawiązujące do historycznych dat i wydarzeń – elementy produktu turystyki eventowej czerwiec/lipiec – Lato z Sydonią – impreza na terenie dawnego klasztoru i błoniach przed nim; elementem imprezy jest barwny korowód czarownic – nawiązujący do posadzonej o czary Sydonii	
12. Nawiązanie do innych postaci/wydarzeń/miejsc na Pomorzu, będących elementem Szlaku Gryfitów a) powiązania II rzędu a. Szczecin – nieistniejący zamek Oderburg (SG01_05) b. książę Ernest Ludwik c. Wolgast (Niemcy) – dawny zamek książęcy i stolica księstwa wołogoskiego b) powiązania III rzędu c. Szczecin – Zamek Książąt Pomorskich (SG01_01) a. Strzmiel (SG01.5_01)	
13. Związek z innymi szlakami tematycznymi na Pomorzu (Pomorską Drogą Świętego Jakuba, Szlakiem Cystersów, Europejskim Szlakiem Gotyku ceglanego, Szlakiem Joannitów i Templariuszy, Szlakiem Świętego Ottona z Bambergu i innymi) Europejski Szlak Cysterski	

SG02_01

Kamień Pomorski – osiedle katedralne

1. Osiedle Katedralne w Kamieniu Pomorskim to nazwa historyczna określająca tereny położone wokół katedry św. Jana Chrzciciela i obejmujące dawne zabudowania Pałacu Biskupów oraz innych budynków należących do biskupstwa. Obecnie znacznie mniejsze aniżeli za czasów książęcych, kiedy to jeszcze teren ogrodzony był murem.

2. Obiekt kluczowy dla SZLAKU GRYFITÓW

Kamień Pomorski, wraz z osiedlem biskupim i katedrą, uważany jest za pierwszą lub jedną z pierwszych siedzib książęcych na Pomorzu. Założony przez Warcisława I, zaraz po przyjęciu przez niego chrztu z rąk biskupa Ottona z Bambergu. Kamieńska katedra stała się zatem pierwszą nekropolią książąt z dynastii Gryfitów, a pochowanych jest tu kilku pierwszych władców, w tym najprawdopodobniej również Warcisław I. Kamień pełnił również funkcję stolicy Księstwa Pomorskiego. Do najważniejszych obiektów SZLAKU GRYFITÓW w Kamieniu Pomorskim należą:

- a) Katedra pw. Św. Jana Chrzciciela
- b) krypta książęca w transepcie katedry kamieńskiej
- c) płyty epitafijne biskupów kamieńskich i władców pomorskich (książąt, którzy po wprowadzeniu reformacji pełnili również funkcje biskupów kamieńskich)
- d) wyposażenie katedry fundacji Gryfitów, zwłaszcza ostatniego z rodu Ernesta Bogusława de Croya
 - a. barokowe organy
 - b. krata lektoryjna
 - c. kute ogrodzenie chrzcielnicy

3. Okres funkcjonowania obiektu na tle dziejów dynastii Gryfitów

Przed 1124-1135 stolica księstwa Pomorskiego – Świętopełk, Warcisław I, Bogusław I, Kazimierz I (do podziału Księstwa Pomorskiego)

Od 1176 – biskupstwo kamieńskie (do reformacji w 1534 r.) – ostatni z rodu Gryfitów – Ernest Bogusław de Croy – tytularny biskup kamieński

4. Postaci związane z obiektem

- a) **pierwszoplanowe**
 - a. Warcisław I
 - b. Ernest Bogusław de Croy
 - c. Otton z Bambergu
- b) **drugoplanowe**
 - a. Bogusław I
 - b. Kazimierz I
- c) **inne**
 - a. Bogusław XIV

5. Narracja podstawowa

Wczesne dzieje książąt z dynastii Gryfitów kierują narrację szlaku do Kamienia Pomorskiego. Tutaj, nad wodami Zalewu Kamieńskiego, powstała jedna z pierwszych (część źródeł podaje Szczecin jako pierwszą) siedzib książęcych na Pomorzu. To również pierwsza stolica Księstwa Pomorskiego, jeszcze przed podziałem na dzielnice. Narracja szlaku skupia się zatem na początkach księstwa Gryfitów i kształtowaniu się jego państwowości, a także na jego końcówce. Drugim bowiem elementem podstawowej narracji jest dziedzictwo ostatnich Gryfitów, zwłaszcza księcia (który de facto księciem nie był) Ernesta Bogusława de Croya – również tytularnego biskupa kamieńskiego.

- a) wczesne lata Księstwa Pomorskiego – Warcisław I oraz szczątki pierwszych książąt w krypcie książęcej
- b) ostatnie lata Księstwa, już po śmierci księcia Bogusława XIV – fundacja de Croya – organy, krata lektoryjna i in.

6. Narracja uzupełniająca

Uzupełnieniem podstawowej treści nawiązującej do związku Kamienia Pomorskiego z Gryfitami są wydarzenia z czasów pierwszych książąt i objęcie zwierzchności nad Pomorzem przez polskiego księcia Bolesława Krzywoustego. Opowieść obejmuje m.in. legendarne wydarzenie parady floty pomorskiej, jaką odebrał Krzywousty, stojąc na Królewskim Głazie leżącym obok pobliskiej Wyspy Chrząszczewskiej.

7. Narracja dla zainteresowanych

Zainteresowanym można polecić poszerzoną informację dotyczącą związku Gryfitów z biskupami kamieńskimi, zarówno w okresie przedreformacyjnym, jak i po wprowadzeniu protestantyzmu. Po przejęciu majątku kościelnego na korzyść domeny książęcej, Gryfici również pełnili funkcje biskupów.

8. Narracja specjalistyczna

Ten typ narracji może być przeprowadzony w odniesieniu do parametrów technicznych imponujących organów kamieńskich, będących fundacją Gryfity – Ernesta Bogusława de Croya.

9. Anegdoty, legendy, ciekawostki

- a) Legenda o powstania Głazu Królewskiego – według podań został zrzuty przez diabła, który chcąc zburzyć budowaną właśnie katedrę, trafił w wody pobliskiego zalewu. Kamień uważany jest za miejsce, z którego Bolesław Krzywousty oglądał paradę floty pomorskiej księcia Warcisława.

10. Daty historyczne, ważne z punktu widzenia tematyzacji szlaku

1124 – pierwsza misja chrystianizacyjna Ottona z Bambergu – wizyta misjonarza w Kamieniu i spotkanie z księciem Warcisławem I
 1274 – w Kamieniu schronił się Barnim I przed najazdem Brandenburczyków

1652 – ostatni z rodu Gryfitów – Ernest Bogusław de Croy zrzekł się tytułu i uprawnień biskupa kamieńskiego
 1672 – z fundacji Ernesta Bogusława de Croya powstały monumentalne organy do kamieńskiej katedry

11. Wydarzenia współczesne bazujące na tematyce szlaku i nawiązujące do historycznych dat i wydarzeń – elementy produktu turystyki eventowej

12. Nawiązanie do innych postaci/wydarzeń/miejsc na Pomorzu, będących elementem Szlaku Gryfitów

a) powiązania I rzędu

- a. Szczecin – Zamek Książąt Pomorskich (SG01_01)
- b. Golczewo (ZG02.1_01)

b) powiązania II rzędu

- a. Wolin – pierwsze biskupstwo po misji chrystianizacyjnej, przeniesione następnie do Kamienia

c) powiazania III rzędu

- a. Międzyzdroje – karczma na szlaku handlowym Księstwa Pomorskiego z wyspy Uznam i Wolgastu do Kamienia i Szczecina

13. Związek z innymi szlakami tematycznymi na Pomorzu (Pomorską Drogą Świętego Jakuba, Szlakiem Cystersów, Europejskim Szlakiem Gotyku ceglanego, Szlakiem Joannitów i Templariuszy, Szlakiem Świętego Ottona z Bambergu i innymi)

Europejski Szlak Gotyku Ceglanego
 Pomorska Droga Świętego Jakuba
 Szlak Misji Chrystianizacyjnej Ottona z Bambergu

SG02.1_01

Golczewo – pozostałości zamku biskupów kamieńskich i książąt pomorskich

1. Pozostałości ceglanego zamku biskupów kamieńskich, wykorzystywanych również przez książąt z dynastii Gryfitów, znajdują się na wzgórzu nad jeziorem Szczucze. Z dawnych zabudowań twierdzy zachowała się okazała 33-metrowa wieża.

2. Obiekt uzupełniający dla SZLAKU GRYFITÓW

Golczewski zamek był siedzibą biskupów kamieńskich, którzy otrzymali go za zgodą księcia Bogusława IV w 1304 r. (dokument z 15 lipca 1304 r.). W latach 1405-1436 był on jednak we władaniu książąt z dynastii Gryfitów. Po ponownym przekazaniu go biskupom, od czasu do czasu był odwiedzany przez władców Pomorza – np. Bogusława X, który zawitał do Golczewa w 1520 r. Ostatnim Gryfitą, który rezydował na golczewskim zamku, był Ernest Bogusław de Croy, siostrzeniec księcia Bogusława XIV. Jako biskup kamieński, stąd sprawował władzę w ostatnich latach swojej posługi.

3. Okres funkcjonowania obiektu na tle dziejów dynastii Gryfitów

1304 – pierwsza wzmianka o funkcjonowaniu zamku warownego, na szczecińskim książęcym tronie zasiadał wówczas książę Otto I, w księstwie wołoskim – Bogusław IV

4. Postaci związane z obiektem

- a) pierwszoplanowe**
 - a. Ernest Bogusław de Croy
- b) drugoplanowe**
 - a. Bogusław IV
- c) inne**
 - a. Bogusław X

5. Narracja podstawowa

Podstawowa narracja SZLAKU GRYFITÓW w Golczewie powinna toczyć się wokół postaci ostatniego Gryfity, biskupa kamieńskiego – Ernesta Bogusława de Croya, który na golczewskim zamku posiadał swoją siedzibę i stąd podejmował różnorodne decyzje w ostatnich latach swojej służby.

6. Narracja uzupełniająca

Uzupełnieniem podstawowej treści narracji mogą stać się wątki związków jakie istniały pomiędzy biskupstwem kamieńskim a Księstwem Pomorskim. Golczewo, jako jedna z najważniejszych siedzib biskupich w tej części Pomorza, powinno generować opowieści dotyczące funkcjonowania tej nietypowej formy organizacji o charakterze państwowym.

7. Narracja dla zainteresowanych

Podobnie jak w Kamieniu, zainteresowanym można polecić poszerzoną informację dotyczącą związku Gryfitów z biskupami kamieńskimi, zarówno w okresie przedreformacyjnym, jak i po wprowadzeniu protestantyzmu. Po przejęciu majątku kościelnego na korzyść domeny książęcej, Gryfici również pełnili funkcje biskupów.

8. Narracja specjalistyczna *brak*

9. Anegdoty, legendy, ciekawostki

- a) Legenda o żabie – nawiązanie do pomników z żabą, które w Golczewie są dwa. Żaba jest przeminionym przez czarownicę rozbójnikiem, który zamiast targnąć się na dobra książęce, trafił na majątek, należący do... czarownicy.

10. Daty historyczne, ważne z punktu widzenia tematyki szlaku

1304 – pierwsze wzmianki o zamku w Golczewie, przekazanie go w ręce biskupów kamieńskich

1405-1436 – zamek znajdował się w rękach książąt z dynastii Gryfitów

1520 – odwiedziny księcia Bogusława X Wielkiego (podobno kilkakrotne)

1655-1670 – rezydentem na zamku był Ernest Bogusław de Croy, biskup kamieński, ostatni z rodu Gryfitów

11. Wydarzenia współczesne bazujące na tematyce szlaku i nawiązujące do historycznych dat i wydarzeń – elementy produktu turystyki eventowej

lipiec – lato z de Croyem

12. Nawiązanie do innych postaci/wydarzeń/miejsc na Pomorzu, będących elementem Szlaku Gryfitów

a) powiązania I rzędu

- a. Kamień Pomorski – osiedle katedralne (SG02_01)

b) powiązania II rzędu

- a. Wolgast – siedziba książąt z linii wołogoskiej Gryfitów
- b. Bogusław X

13. Związek z innymi szlakami tematycznymi na Pomorzu (Pomorską Drogą Świętego Jakuba, Szlakiem Cystersów, Europejskim Szlakiem Gotyku ceglanego, Szlakiem Joannitów i Templariuszy, Szlakiem Świętego Ottona z Bambergu i innymi)

SG03_01

Trzebiatów – pałac

1. Klasycystyczny pałac w Trzebiatowie położony jest w zakolu odnogi Regi – Młynówki, przy linii dawnych murów miejskich.

2. Obiekt bardzo ważny dla SZLAKU GRYFITÓW

Obecnie pałac jest siedzibą ośrodka kultury, dawniej stał tu gród książęcy, następnie klasztor norbertanek (przekazany mniszkom z Wyszkowa przez księżną Anastazję, wdowę po księciu Bogusławie I), zamek książęcy oraz siedziba fundacji wdów książęcych.

- a) wystawy tematyczne w niewielkim muzeum na poddaszu pałacu

3. Okres funkcjonowania obiektu na tle dziejów dynastii Gryfitów

Gród książęcy od 1224 r. stanowił własność wdowy po księciu Bogusławie I – Anastazji, a w 1285 powstał tu klasztor norbertanek. W tym czasie na zamku w Szczecinie rezydowali książęta Bogusław II, a po nim Barnim I Dobry.

Po reformacji, w 1560 r. klasztor przebudowano na renesansowy zamek książęcy (czasy panowania Barnima IX (XI) Pobożnego i Jana Fryderyka)

Od 1619 r. stanowił własność wdowy po księciu Filipie II – księżnej Zofii von Schleswig-Holstein.

4. Postaci związane z obiektem

a) pierwszoplanowe

- a. księżna Anastazja – wdowa po księciu Bogusławie I
- b. księżna Zofia von Schleswig-Holstein

b) drugoplanowe

- a. Filip I (zwołał do Trzebiatowa, razem z Barnimem IX, Sejmik Stanów Pomorskich, na którym wprowadzono reformację na Pomorzu)
- b. Barnim IX (zwołał do Trzebiatowa, razem z Filipem I, Sejmik Stanów Pomorskich, na którym wprowadzono reformację na Pomorzu)

c) inne

- a. Bogusław I (poprzez małżeństwo z Anastazją)
- b. Filip II (poprzez małżeństwo z Zofią)

5. Narracja podstawowa

Podstawowa narracja SZLAKU GRYFITÓW w trzebiatowskim pałacu dotyczy fundacji wdów książęcych – Anastazji (w XIII w.) i Zofii (w XVII w.). Tematyka opowieści powinna poruszać działalność księżnych i ich przyczynę do powstania ważnych na Pomorzu ośrodków religijnych (klasztor norbertanek) i kulturalnych (fundacja wdowia księżnej Zofii).

6. Narracja uzupełniająca

Uzupełnieniem podstawowej treści narracji mogą stać się wątki fundacji księżnej Zofii w Robach koło Trzebiatowa (SG03.1_01) i jej działalność poza pałacem w Trzebiatowie.

7. Narracja dla zainteresowanych

Ważnym elementem dziejów miejsca jest historia późniejsza, związana m.in. z rozbudową i przebudową pałacu oraz zmianą funkcji, jakie pełniła rezydencja (m.in. koszary, rezydencja szlachecka, biblioteka, ośrodek kultury). Warto wspomnieć o mieszkającej tu o Marii Wirtemberskiej z Czartoryskich.

8. Narracja specjalistyczna *brak*

9. Anegdoty, legendy, ciekawostki

- a) legenda o białej damie – księżnej Anastazji (?), przechadzającej się nocami po komnatach pałacu

10. Daty historyczne, ważne z punktu widzenia tematyzacji szlaku

11. Wydarzenia współczesne bazujące na tematyce szlaku i nawiązujące do historycznych dat i wydarzeń – elementy produktu turystyki eventowej

12. Nawiązanie do innych postaci/wydarzeń/miejsc na Pomorzu, będących elementem Szlaku Gryfitów

a) powiązania I rzędu

- a. Roby – kościół Niepokalanego Serca NMP (SG03.1_01)

b) powiązania II rzędu

- a. Trzebiatów – kaplica Świętego Ducha (SG03_02)
- b. Szczecin – Zamek Książąt Pomorskich (SG01_01)

13. Związek z innymi szlakami tematycznymi na Pomorzu (Pomorską Drogą Świętego Jakuba, Szlakiem Cystersów, Europejskim Szlakiem Gotyku ceglanego, Szlakiem Joannitów i Templariuszy, Szlakiem Świętego Ottona z Bambergu i innymi)

Pomorska Droga Świętego Jakuba

SG03_02

Trzebiatów – kaplica Świętego Ducha

1. Gotycka kaplica Świętego Ducha znajduje się w centrum Trzebiatowa, przy skrzyżowaniu ulic Wojska Polskiego i Daszyńskiego. Obecnie jest własnością parafii prawosławnej.

2. Obiekt kluczowy dla SZLAKU GRYFITÓW

Kaplica Świętego Ducha była miejscem jednego z najważniejszych wydarzeń w historii Pomorza – zjazdu Sejmu Stanów Pomorskich w 1534 r., na którym książęta podjęli decyzję o wprowadzeniu reformacji i przyjęciu wyznania protestanckiego na terenie całego Księstwa Pomorskiego. Z racji wagi wydarzenia i jego wpływu na kształtowanie się krajobrazu kulturowego Pomorza przez kolejne ponad 400 lat obiekt zaliczany jest do kluczowych na SZLAKU GRYFITÓW.

3. Okres funkcjonowania obiektu na tle dziejów dynastii Gryfitów

Jako kaplica funkcjonuje od XIV w., kiedy na terenie księstwa szczecińskiego rządili m.in. Barnim III, Kazimierz III czy Kazimierz V. Sławna stała się jednak dopiero w 1534, kiedy to 13 grudnia stała się miejscem zjazdu Sejmu Stanów Pomorskich. Władzę na Pomorzu sprawowali wówczas Filip I (księstwo wołoskie) i Barnim IX (księstwo szczecińskie).

4. Postaci związane z obiektem

a) pierwszoplanowe

- a. Filip I
- b. Barnim IX (XI)
- c. Jan Bugenhagen

b) drugoplanowe

- a. Jan Bugenhagen
- b. Erazm Manteuffel

5. Narracja podstawowa

Zmiany, jakich po wprowadzeniu reformacji było świadkiem Pomorze, przekształciły całkowicie krajobraz kulturowy regionu i w wielu przypadkach sposób myślenia i działania pomorskiego społeczeństwa. Wbrew dużej części duchowieństwa oraz wielu spośród pomorskiej szlachty, książęta postavili Pomorzan przed faktem dokonanym. Zmiany miały charakter zarówno religijny, jak i polityczny, a z krajobrazu regionu zniknęły m.in. tak charakterystyczne klasztory i komandorie zakonne. Decyzja o takim kształcie Pomorza zapadła ostatecznie w trzebiatowskiej kaplicy Świętego Ducha. Tematy poruszane przy interpretacji miejsca:

- a) decyzje Sejmu Stanów Pomorskich
- b) wprowadzenie idei luteranckich na teren Pomorza
- c) konsekwencje reformacji dla regionu

6. Narracja uzupełniająca

Reformacja w Europie. Kiedy się rozpoczęła i jakie były jej skutki? Uzupełnieniem informacji odnośnie wprowadzenia luteranizmu na Pomorzu powinno się stać wyjaśnienie kontekstu historyczno-kulturowego zjawiska reformacji.

7. Narracja dla zainteresowanych

Doctor Pomeranus, czyli działalność Jana Bugenhagena, reformatora Pomorza

8. Narracja specjalistyczna *brak***9. Anegdoty, legendy, ciekawostki** *brak***10. Daty historyczne, ważne z punktu widzenia tematyzacji szlaku**

13 grudnia 1534 r. – zjazd Sejmu Stanów Pomorskich i wprowadzenie reformacji na terenie Księstwa Pomorskiego.

11. Wydarzenia współczesne bazujące na tematyce szlaku i nawiązujące do historycznych dat i wydarzeń – elementy produktu turystyki eventowej**12. Nawiązanie do innych postaci/wydarzeń/miejsc na Pomorzu, będących elementem Szlaku Gryfitów****a) powiązania I rzędu**

- a. Szczecin – Zamek Książąt Pomorskich (SG01_01)

b) powiązania III rzędu

- a. Wolin – miejsce urodzenia Jana Bugenhagena
- b. Połczyn-Zdrój – miejsce działalności Erazma Manteuffla – biskupa kamieńskiego, który oficjalnie sprzeciwił się decyzji książąt o wprowadzeniu reformacji na Pomorzu

13. Związek z innymi szlakami tematycznymi na Pomorzu (Pomorską Drogą Świętego Jakuba, Szlakiem Cystersów, Europejskim Szlakiem Gotyku ceglanego, Szlakiem Joannitów i Templariuszy, Szlakiem Świętego Ottona z Bambergu i innymi)

Pomorska Droga Świętego Jakuba
Europejski Szlak Gotyku Ceglanego
Szlak Misji Chrystianizacyjnej Świętego Ottona z Bambergu

SG03.1_02

Roby – kościół Niepokalanego Serca NMP

1. Niewielka wieś położona około 5 km od Trzebiatowa. W jej centralnej części, na tzw. nawsiu, stoi gotycki kościół z cennym wyposażeniem.

2. Obiekt uzupełniający dla SZLAKU GRYFITÓW

Wnętrze wiejskiego kościoła pw. Niepokalanego Serca NMP w Robach kryje XVII-wieczny ołtarz, który powstał z fundacji księżnej Zofii von Schleswig-Holstein, wdowy po księciu pomorskim Filipie II. Ołtarz jest częściowo rekonstruowany, ale zasadnicza jego część jest autentyczna. To jeden z najcenniejszych obiektów ruchomych, będących pozostałością po czasach Gryfitów.

Kościół, jako obiekt na SZLAKU GRYFITÓW, jest doskonałym elementem uzupełniającym narrację rozpoczętą w pałacu nad Młynówką w Trzebiatowie (SG03_01).

3. Okres funkcjonowania obiektu na tle dziejów dynastii Gryfitów

Kościół wznoszono kolejno w XIII, XV, XVII i XVIII wieku.

Jednak dopiero wyposażenie uzyskane dzięki fundacji księżnej Zofii prawilo, że świątynia uzyskała swój blask. Nastąpiło to dopiero w połowie XVII w., kiedy na Zamku w Szczecinie panował Franciszek I, a następnie ostatni książę z rodu Gryfitów Bogusław XIV.

4. Postaci związane z obiektem

a) pierwszoplanowe

- a. Zofia von Schleswig-Holstein

5. Narracja podstawowa

Głównym wątkiem opowieści historii Gryfitów jest w Robach fundacja księżnej Zofii, wdowy po księciu Filipie II – znanym mecenasie i kolekcjonerze sztuki.

Kościół posiada ołtarz (ukończony w roku 1654), ambonę oraz część empor fundacji Zofii holsztyńskiej. Ołtarz ucierpiał znacznie podczas wojny, zaginęło wiele rzeźb oraz rzeźbiona scena ukrzyżowana z głównej części. Obecnie w ołtarzu znajdują się współczesne obrazy przedstawiające ostatnią wieczerzę i ukrzyżowanie. W ołtarzu w bocznych skrzydłach predelli znajdują się herby Filipa II (herb Pomorza) oraz jego żony Zofii holsztyńskiej.

6. Narracja uzupełniająca

Uzupełnieniem podstawowej treści narracji mogą stać się wątki fundacji księżnej Zofii w innych miejscach i jej działalność poza pałacem w Trzebiatowie.

7. Narracja dla zainteresowanych

8. Narracja specjalistyczna	<i>brak</i>
9. Anegdoty, legendy, ciekawostki	<i>brak</i>
10. Daty historyczne, ważne z punktu widzenia tematyizacji szlaku	
11. Wydarzenia współczesne bazujące na tematyce szlaku i nawiązujące do historycznych dat i wydarzeń – elementy produktu turystyki eventowej	
12. Nawiązanie do innych postaci/wydarzeń/miejsc na Pomorzu, będących elementem Szlaku Gryfitów	
a) powiązania I rzędu a. Trzebiatów – pałac nad Młynówką (SG03_01)	
13. Związek z innymi szlakami tematycznymi na Pomorzu (Pomorską Drogą Świętego Jakuba, Szlakiem Cystersów, Europejskim Szlakiem Gotyku ceglanego, Szlakiem Joannitów i Templariuszy, Szlakiem Świętego Ottona z Bambergu i innymi)	

SG04_01

Kołbacz – dawne opactwo cystersów i późniejsza letnia rezydencja Gryfitów

1. Niewielka wieś o średniowiecznej metryce, położona około 20 km na wschód od Szczecina, niedaleko wypływu rzeki Płoni z jeziora Miedwie. Zespół dawnego klasztoru cystersów, późniejszej letniej rezydencji książęcej i domeny państwowej, został w 2014 roku wpisany na listę Pomników Historii (jako jeden z trzech na Pomorzu Zachodnim).

2. Obiekt kluczowy dla SZLAKU GRYFITÓW

Cystersów do Kołbacza sprowadził książę Warcisław II Świętoborzyc, którego uważa się za jednego z protoplastów dynastii Gryfitów. Opactwo cystersów uważane jest za możliwą lokalizację pierwszej siedziby książęcej na Pomorzu. Potężne założenie klasztorne z wielkimi wpływami na rozległych terenach Pomorza i poza jego granicami dawało również siłę samej dynastii. W kryptach kościoła pochowani są również pierwsi przedstawiciele rodu książęcego Gryfitów (lub jeszcze Świętoborzyców?) – m.in. Warcisław II, Konrad II, Bartłomiej Młodszy. Cystersi ponadto realizowali zamierzenia książąt dotyczące przekształcenia terenów nadmiedwiańskich w rolniczą krainę.

Z tych wszystkich powodów dawne opactwo cysterskie w Kołbaczu należy zaliczyć do kluczowych obiektów SZLAKU GRYFITÓW.

- a) zachowane płyty nagrobne pierwszych opatów, również księcia (Warcisława?)
- b) nadproże z wizerunkiem gryfów

3. Okres funkcjonowania obiektu na tle dziejów dynastii Gryfitów

Opactwo funkcjonowało od XII w. (czasy książąt z rodu Świętoborzyców) aż do wprowadzenia reformacji w 1534 r. (czasy Filipa I i Barnima IX).

4. Postaci związane z obiektem

a) pierwszoplanowe

- a. Warcisław II
- b. Konrad II

b) drugoplanowe

- a. Barnim I
- b. Bogusław II
- c. Filip I
- d. Barnim IX
- e. Filip II
- f. Bartłomiej Schobbe – ostatni opat klasztoru cystersów

5. Narracja podstawowa

Główny wątek opowieści skupia się wokół pierwszych książąt, zarówno z rodu Świętoborzyców, jak i później Gryfitów. Co leżało u podstaw sprowadzenia na Pomorze

zakonników z duńskiego Esrom? Jakie korzyści książęta widzieli w rozwijaniu się opactw i klasztorów na ich terenie? Co cystersi wprowadzili na Pomorze, co przyczyniło się do znacznego skoku cywilizacyjnego społeczeństwa? Próby odpowiedzi na te pytania stanowią podstawę do wątku narracyjnego tej części SZLAKU GRYFITÓW. Warto podkreślać związki pomiędzy nadaniami książęcymi dla cystersów a późniejszymi zależnościami zakonników od lokalnych władców oraz z drugiej strony olbrzymi wpływ, jaki mieli cystersi na wykształcenie, rozwój myśli rolniczej, budowlanej, technicznej i duchowej społeczeństwa Pomorza, zwłaszcza władców.

6. Narracja uzupełniająca

Uzupełnieniem podstawowej treści narracji stają się elementy wątku rozwoju cywilizacyjnego Pomorza. Budownictwo ceglane, wprowadzone na szeroką skalę przez cystersów, stało się jedną z najważniejszych cech charakterystycznych architektury Gryfitów. Sztuka dekoracyjna rozwinięta przez zakonników na stałe wkomponowała się w krajobraz pomorskich świątyń. Narracja uzupełniająca kieruje ponadto użytkowników szlaku do gotyckiej stodoły (po drugiej stronie ulicy) – jedynego tego typu obiektu w Europie, nieprzerwanie działającego (w tej właśnie funkcji) od czasów średniowiecza.

7. Narracja dla zainteresowanych

Przemykanie myśli skandynawskich na teren Pomorza. Narracja skierowana do osób szczególnie zainteresowanych może bazować na kolekcji kołbackiej szczecińskiego Muzeum Narodowego.

8. Narracja specjalistyczna

Narracja specjalistyczna skierowana jest do historyków, archeologów i historyków sztuki w celu pobudzenia dyskusji na temat wpływu cystersów na krajobraz kulturowy Pomorza.

9. Anegdoty, legendy, ciekawostki

- a) legenda o siei miedwiańskiej
- b) legenda o powstaniu rozety na fasadzie kościoła w Kołbaczu
- c) ciekawostki związane z połączeniami architektury romańskiej i gotyckiej w obrębie jednego obiektu

10. Daty historyczne, ważne z punktu widzenia tematyzacji szlaku

1174 – sprowadzenie cystersów z Danii na Pomorze
 1347 – zakończenie budowy klasztoru
 1535 – sekularyzacja klasztoru

11. Wydarzenia współczesne bazujące na tematyce szlaku i nawiązujące do historycznych dat i wydarzeń – elementy produktu turystyki eventowej

jarmark cysterski – organizowany przez Spichlerz Sztuki

12. Nawiązanie do innych postaci/wydarzeń/miejsc na Pomorzu, będących elementem Szlaku Gryfitów**a) powiązania II rzędu**

- a. Dąbie – pałac myśliwski (SG01.1_01)
- b. Szczecin – Zamek Książąt Pomorskich (SG01_01)

13. Związek z innymi szlakami tematycznymi na Pomorzu (Pomorską Drogą Świętego Jakuba, Szlakiem Cystersów, Europejskim Szlakiem Gotyku Ceglanego, Szlakiem Joannitów i Templariuszy, Szlakiem Świętego Ottona z Bambergu i innymi)

Europejski Szlak Cysterski

SG05_01

Darłowo – Zamek Książąt Pomorskich

1. Darłowski Zamek Książąt Pomorskich położony jest nad Wieprzą, w Darłowie, około 10 km od brzegu Morza Bałtyckiego. Uważany jest za jedyny gotycki zamek w całym pasie pobrzeża Bałtyku.

2. Obiekt kluczowy dla SZLAKU GRYFITÓW

Zamek w Darłowie jest miejscem, gdzie urodził się i zmarł jeden z najbardziej znanych książąt z rodu Gryfitów – Eryk I Pomorski. W wieku zaledwie 7 lat został on władcą niemalże całej Skandynawii – był królem Danii, Szwecji i Norwegii. Na zamku, w 1372 r., odbył się również wielki zjazd książąt pomorskich, na którym zdecydowano o podziale kraju na dzielnice: szczecińską, słupską i wołogoską. Do najważniejszych elementów, nawiązujących do historii Gryfitów w Darłowie, należą:

- a) gotycka bryła zamku zbudowanego przez księcia Bogusława V, wraz ze wszystkimi komnatami, lochami i zagospodarowanym poddaszem
- b) muzeum zamkowe
- c) dawna zamkowa kaplica, z kolekcją sztuki sakralnej Pomorza, w tym ambona ufundowana przez wdowę po Bogusławie XIV – Elżbietę
- d) wielki herb Księstwa Pomorskiego
- e) książęca krypta grobowa w kruchcie pod wieżą gotyckiego kościoła farnego NMP – sarkofagi księcia Eryka I oraz dwóch księżnych: Elżbiety (żony Bogusława XIV) i Jadwigi (żony Ulryka – ostatniego księcia darłowskiego).

3. Okres funkcjonowania obiektu na tle dziejów dynastii Gryfitów

Zamek wzniesiono w 1367 r. za czasów księcia Bogusława V (pomysłodawcy i fundatora zamku). Rezydencja książęca przetrwała do końca istnienia Księstwa Pomorskiego i była siedzibą m.in. Eryka I, Eryka II, Bogusława IX, Bogusława XIII, Ulryka, Bogusława XIV (nominalnie – on sam zamieszkał w Szczecinie).

4. Postaci związane z obiektem

a) pierwszoplanowe

- a. Eryk I
- b. Eryk II
- c. Bogusław V
- d. księżna Elżbieta (żona Bogusława XIV)
- e. księżna Jadwiga (żona Ulryka)
- f. księżna Zofia (żona Eryka II)

b) drugoplanowe

- a. Bogusław X
- b. Małgorzata – cioteczna babka Eryka I, córka duńskiego króla Waldemara I
- c. Bogusław IX
- d. Elżbieta Pomorska – córka Bogusława V, cesarzowa Świętego Cesarstwa Rzymskiego Narodu Niemieckiego – żona Karola IV Luksemburskiego.

c) inne

a. Jan z Maszewa

5. Narracja podstawowa

Najważniejszą i jednocześnie najbardziej barwną postacią związaną z darłowskim zamkiem jest bezspornie Eryk Pomorski. To wokół niego powinno budować się podstawową narrację obiektu na szlaku turystyki kulturowej – SZLAKU GRYFITÓW. To również jedna z nielicznych postaci z rodu Gryfitów, która w jednym miejscu urodziła się, zmarła i została pochowana. Wielką zaletą takiej narracji byłaby możliwość zamknięcia pętli opowieści związanych z Erykiem. Dodatkowo jego postać do dziś kształtuje wizerunek „królewskiego miasta”, „miasta Eryka Pomorskiego” oraz jest znana poza granicami Pomorza i kraju (zwłaszcza w Skandynawii). Narracja podstawowa powinna opierać się na następujących obiektach:

- a) Zamek Książąt Pomorskich w Darłowie
- b) pomnik księcia Eryka I na dziedzińcu zamkowym
- c) księżęca krypta grobowa w kruchcie kościoła NMP

6. Narracja uzupełniająca

Uzupełnieniem i rozszerzeniem podstawowej treści narracji są wątki powiązań rodowych pomiędzy zamkiem w Słupsku a zamkiem w Darłowie. Dodatkowo warto poruszyć temat Unii Kalmarskiej w Skandynawii i przedstawić związki Pomorza ze Skandynawią, zwłaszcza w kontekście królewskich rządów Eryka w Danii, Szwecji i Norwegii. Powinien pojawić się także wątek budowy przez Eryka zamków-twierdz w Skanii, Szwecji oraz Danii (m.in. Kronborg, Kungälv, Malmö itp.), a także jego działalność po obaleniu z tonów skandynawskich.

7. Narracja dla zainteresowanych

Dla szczególnie zainteresowanych należy rozszerzyć wątek skandynawski księcia Eryka, jak również poruszyć mało rozpowszechniane informacje odnośnie samego władcy. Po powrocie do Darłowa gwałtowny i nieprzewidywalny Eryk dał się poznać jako władca mądry i rozsądny. Był również mediatorem w konflikcie pomiędzy Trzebiatowem a Gryficami. W narracji dla zainteresowanych warto poruszyć również wątki innych postaci darłowskiego zamku – zwłaszcza księżnej Zofii i Eryka II – rodziców wielkiego Gryfity, księcia Pomorza – Bogusława X.

8. Narracja specjalistyczna

Narracja specjalistyczna skierowana jest do historyków, archeologów i historyków sztuki w celu pobudzenia dyskusji na temat znaczenia władzy Eryka w Skandynawii i jej wpływu na dzieje Księstwa Pomorskiego. Może pojawić się również temat wielkiego skarbu Eryka.

9. Anegdoty, legendy, ciekawostki

- a) Legendy o Eryku – piracie, który zajął się korsarstwem po obaleniu go z tronów skandynawskich krajów; opowieści o wielkim skarbie Eryka zgromadzonym podczas jego wypraw pirackich na Bałtyki i morzach sąsiadujących. Gdzie się ten skarb znajduje? Co kryje? Co stało się ze złotym gołębiem, z którym rzekomo Eryk został

pochowany?

- b) Legenda o białej damie – księżnej Zofii, która w powłóczystej szacie wędruje ze świecami po komnatach zamkowych, szykując się na schadzki ze swoim kochankiem – rycerzem Janem z Maszewa
- c) Historia z mumifikowanego kota, którego zamurowano przed kilkuset laty w ścianach zamku w celach... magicznych.
- d) Opowieść oparta na badaniach geologicznych – w XV w. Darłowo nawiedziło... tsunami, a fala z Bałtyku dotarła nie tylko pod mury zamku, ale również do kaplicy św. Gertrudy, około 10 km od wybrzeża Bałtyku.
- e) Opowieści-ciekawostki związane z zamkami budowanymi przez Eryka w Skandynawii, np. zamek Kronborg (znany ze sztuki Szekspira „Hamlet”, zbudowany przez Eryka na wzór darłowskiego zamku).
- f) Historia gryfa w Skandynawii – jest herbem Skanii, Malmö oraz był umieszczony w godle zjednoczonych na skutek Unii Kalmarskiej państw skandynawskich.

10. Daty historyczne, ważne z punktu widzenia tematyki szlaku

1372 r. – zjazd książąt pomorskich na darłowskim zamku – również termin ukończenia budowy zamku

1382 r. – narodziny Eryka I Pomorskiego

1397 r. – Unia Kalmarska, na mocy której kraje skandynawskie zjednoczyły się pod jednym berłem – pierwszym władcą został Eryk Pomorski

1459 r. – śmierć Eryka I Pomorskiego

1497 – fala tsunami w Darłowie

11. Wydarzenia współczesne bazujące na tematyce szlaku i nawiązujące do historycznych dat i wydarzeń – elementy produktu turystyki eventowej

luty – Piracki Bal u Króla Eryka (Zamek w Darłowie)

maj – Ogólnopolski Konkurs Poetycki „O trzos króla Eryka”

17 lipca – bieg króla Eryka (na dystansie 10 km – do Darłówka)

12. Nawiązanie do innych postaci/wydarzeń/miejsc na Pomorzu, będących elementem Szlaku Gryfitów

a) powiązania I rzędu

- a. Słupsk – Zamek Książąt Pomorskich
- b. Kościół św. Jacka w Słupsku – książęcy kościół z licznymi epitafiami książąt słupskich i darłowskich
- c. Darłowo – kościół farny NMP i krypta grobowa króla Eryka
- d. Greifswald-Eldena – miejsce spoczynku Eryka II
- e. Szczecin – Zamek Książąt Pomorskich (SG01_01)

b) powiązania II rzędu

- a. Zamek Kronborg – Helsingør (Dania)
- b. Malmöhus – zamek w szwedzkim Malmö
- c. twierdza Kungälv koło Göteborga (Szwecja)
- d. Visby – Gotlandia (Szwecja)
- e. Zamek Królewski na Wawelu – Kraków
- f. Szczecinek – Zamek Książąt Pomorskich (SG06_01)

c) powiązania III rzędu

- a. Krąg – zamek Podewilsów
- b. Maszewo – siedziba rycerska Jana z Maszewa
- c. Trzebiatów – pałac (ZG03.01)
- d. Kamień Pomorski – osiedle katedralne (ZG02_01)

13. Związek z innymi szlakami tematycznymi na Pomorzu (Pomorską Drogą Świętego Jakuba, Szlakiem Cystersów, Europejskim Szlakiem Gotyku ceglanego, Szlakiem Joannitów i Templariuszy, Szlakiem Świętego Ottona z Bambergu i innymi)

Pomorska Droga Świętego Jakuba
Europejski Szlak Gotyku Ceglanego

SG06_01

Szczecinek – Zamek Książąt Pomorskich

1. Szczecinek, miasto powiatowe, położone we wschodniej części Pomorza Zachodniego. Zamek Książąt Pomorskich (jedno skrzydło zwane Domem Rycerskim) znajduje się w malowniczej okolicy, nad wodami jeziora Trzesiecko.

2. Obiekt ważny dla SZLAKU GRYFITÓW

Zamek książęcy w Szczecinku został wzniesiony na polecenie księcia Warcisława IV w 1310 r. jako siedziba starostów książęcych. Tutaj odbywały się wielkie zjazdy z udziałem rycerzy-zakonników krzyżackich, wielkiego mistrza oraz książąt pomorskich. Tutaj zatrzymał się Eilhard Lubinus podczas podróży związanej z pracą nad Wielką Mapą Księstwa Pomorskiego. Zamek stanowił również wiano wdowie żon książąt pomorskich z dynastii Gryfitów.

3. Okres funkcjonowania obiektu na tle dziejów dynastii Gryfitów

Zamek wzniesiono w 1310 r. za czasów księcia Warcisława IV, księcia wołogoskiego i słupsko-sławieńskiego. Był miejscem kilku zjazdów krzyżacko-pomorskich z udziałem książąt, m.in.: Świętobora I Szczecińskiego, Bogusława VIII, Ottona II, Kazimierza V, Warcisława IX, Barnima VII i Bogusława IX. Za czasów Eryka II zamek został rozbudowany o skrzydło północne. Jako wiano wdowie funkcjonował w czasach ostatniego księcia Gryfity – Bogusława XIV.

4. Postaci związane z obiektem

a) pierwszoplanowe

- a. Warcisław IV
- b. Eryk II
- c. księżna Anna (wdowa po księciu Bogusławie XIII)
- d. księżna Jadwiga brunszwicka, wdowa po Ulryku

b) drugoplanowe

- a. Kazimierz V (książę szczeciński)
- b. Warcisław IX (książę wołogoski)
- c. Bogusław IX (książę słupski)
- d. Eilhard Lubinus – twórca Wielkiej Mapy Księstwa Pomorskiego

c) inne

- a. Elżbieta Kazimierzówna – córka króla Polski Kazimierza Wielkiego i żona księcia Bogusława V
- b. Jakob von Kleist – książęcy nadworny łowczy czarownic
- c. Ulrich von Jungingen – wielki mistrz krzyżacki
- d. Warcisław V „Ojciec Nasz”

5. Narracja podstawowa

Tematem wiodącym w opowieści dotyczącej obecności i działalności Gryfitów na szczecineckim zamku są wielkie zjazdy krzyżacko-pomorskie, jakie odbywały się w jego murach w czasie wojny polsko-krzyżackiej w XIV i XV w. Miały one wydźwięk antypolski, lecz w dużej mierze podnosiły znaczenie Gryfitów na arenie międzynarodowej w tej części Europy. Wiadomo o dwóch takich zjazdach – w 1409 r. z udziałem wielkiego mistrza zakonu krzyżackiego Ulricha von Jungingena oraz w 1423 r., kiedy w zjeździe uczestniczył Eryk Pomorski jako król skandynawskich krajów.

6. Narracja uzupełniająca

Uzupełnieniem i rozszerzeniem podstawowej treści narracji są wątki wiana wdowiego, jakim stał się zamek w Szczecinku. W 1606 roku zamieszkała tu księżna Anna, wdowa po księciu Bogusławie XIII, a w 1623 r. – Jadwiga, wdowa po księciu darłowskim Ulryku.

7. Narracja dla zainteresowanych

Dla szczególnie zainteresowanych należy rozszerzyć wątek pobytu w Szczecinku Eilharda Lubinusa, kartografa książęcego, który na zlecenie Filipa II prowadził prace nad powstaniem Wielkiej Mapy Księstwa Pomorskiego.

8. Narracja specjalistyczna *brak*

9. Anegdoty, legendy, ciekawostki

- a) legenda o księciu Warcisławie V i podskarbie Jaksie

10. Daty historyczne, ważne z punktu widzenia tematyki szlaku

1310 – zakończenie budowy szczecineckiego zamku
 1409 – pierwszy zjazd pomorsko-krzyżacki
 1423 – drugi zjazd pomorsko-krzyżacki
 1606 – zamieszkanie księżnej Anny na zamku (wianie wdowim po książętach pomorskich)
 1623 – zamieszkanie na zamku księżnej Jadwigi brunszwickiej

11. Wydarzenia współczesne bazujące na tematyce szlaku i nawiązujące do historycznych dat i wydarzeń – elementy produktu turystyki eventowej

12. Nawiązanie do innych postaci/wydarzeń/miejsc na Pomorzu, będących elementem Szlaku Gryfitów

a) powiązania I rzędu

- a. Słupsk – Zamek Książąt Pomorskich
- b. Darłowo – Zamek Książąt Pomorskich (SG05_01)

b) powiązania III rzędu

- a. Liceum Ogólnokształcące w Szczecinku – kontynuacja gimnazjum fundacji Jadwigi brunszwickiej

13. Związek z innymi szlakami tematycznymi na Pomorzu (Pomorską Drogą Świętego Jakuba, Szlakiem Cystersów, Europejskim Szlakiem Gotyku ceglanego, Szlakiem Joannitów i Templariuszy, Szlakiem Świętego Ottona z Bambergu i innymi)

SG07_01

Koszalin – nieistniejący Zamek Książąt Pomorskich

1. Koszalin – miasto na prawie powiatu (powiat grodzki) w północnej części Pomorza Zachodniego. Dawny zamek książęcy stał nad Dzierżęcinką, na miejscu wcześniejszego klasztoru cysterek. Jedyną pozostałością zamku jest przebudowana kaplica zamkowa, dziś cerkiew prawosławna pw. Zaśnięcia NMP.

2. Obiekt uzupełniający dla SZLAKU GRYFITÓW

Nieistniejący zamek książęcy wzniosł książę szczeciński i biskup kamieński kościoła luterańskiego, Gryfita, Kazimierz VII, w latach 1569-1582. Pełnił on funkcje rezydencjonalne, chociaż sam książę zamieszkał w podkoszalińskim Kazimierzu Pomorskim.

3. Okres funkcjonowania obiektu na tle dziejów dynastii Gryfitów

Zamek wzniesiono w połowie XVI w. za czasów księcia Kazimierza VII. Funkcjonował on do czasów przejścia miasta przez Brandenburgię w 1660 r.

4. Postaci związane z obiektem

- a) pierwszoplanowe
 - a. Kazimierz VII
- b) drugoplanowe
 - a. Jan Fryderyk

5. Narracja podstawowa

Zamek książęcy w Koszalinie pełnił funkcje drugorzędne w hierarchii rezydencji Gryfitów na Pomorzu. Nie był świadkiem wielkich wydarzeń ani życia wielkich postaci. Narrację w tym miejscu można byłoby poprowadzić wokół dość kontrowersyjnej postaci księcia Kazimierza VII, który znany był ze swojego hulastycznego trybu życia i alkoholizmu.

6. Narracja uzupełniająca

Uzupełnieniem dość ubogiej narracji w miejscu dawnego koszalińskiego zamku i marginalizacji tego miejsca w dziejach Gryfitów jest opowieść o cysterkach i znaczeniu Koszalina na pomorskim szlaku cysterskim.

7. Narracja dla zainteresowanych *brak*

8. Narracja specjalistyczna *brak*

9. Anegdoty, legendy, ciekawostki	<i>brak</i>
10. Daty historyczne, ważne z punktu widzenia tematyki szlaku	
1569–1582 – budowa zamku na fundamentach dawnego klasztoru cysterek	
11. Wydarzenia współczesne bazujące na tematyce szlaku i nawiązujące do historycznych dat i wydarzeń – elementy produktu turystyki eventowej	
12. Nawiązanie do innych postaci/wydarzeń/miejsc na Pomorzu, będących elementem Szlaku Gryfitów	
a) powiązania III rzędu a. Kazimierz Pomorski – dawna rezydencja Kazimierza VII b. Szczecin – Zamek Książąt Pomorskich (SG01_01) – miejsce pochówku Kazimierza VII	
13. Związek z innymi szlakami tematycznymi na Pomorzu (Pomorską Drogą Świętego Jakuba, Szlakiem Cystersów, Europejskim Szlakiem Gotyku ceglanego, Szlakiem Joannitów i Templariuszy, Szlakiem Świętego Ottona z Bambergu i innymi)	
Europejski Szlak Cysterski Pomorska Droga Świętego Jakuba	

Sianów Sianów – nieduże miasto, położone około 15 km na wschód od Koszalina.	SG07.1_01
2. Obiekt uzupełniający dla SZLAKU GRYFITÓW W historii Gryfitów miasto zapisało się jako miejsce napaści koszalinian i uwięzienia księcia Bogusława X.	
3. Okres funkcjonowania obiektu na tle dziejów dynastii Gryfitów Miasto otrzymało prawa miejskie w XIV w. i funkcjonowało przez cały okres władania Gryfitów Pomorzem.	
4. Postaci związane z obiektem a) pierwszoplanowe a. Bogusław X	
5. Narracja podstawowa Opowieść o porwaniu księcia Bogusława X przez mieszczan koszalińskich jest jedyną i podstawową narracją związaną ze SZLAKIEM GRYFITÓW. Gdy w 1475 r. rycerze Bogusława obrabowali miejscowych kupców, w odwecie koszalinianie napadli przebywającego w Sianowie księcia i uwięzili go. Kara za to spotkała ich spora – musieli zburzyć bramę, przez którą wwozili uwięzionego księcia do miasta, zapłacić wielką grzywnę, a także upokorzyć się publicznie, przeprasząc władcę na klęczkach.	
6. Narracja uzupełniająca	<i>brak</i>
7. Narracja dla zainteresowanych	<i>brak</i>
8. Narracja specjalistyczna	<i>brak</i>
9. Anegdoty, legendy, ciekawostki a) opowieść o uprowadzeniu księcia Bogusława X	
10. Daty historyczne, ważne z punktu widzenia tematyzacji szlaku 1475 (1480?) – porwanie księcia Bogusława X przez koszalinian	

11. Wydarzenia współczesne bazujące na tematyce szlaku i nawiązujące do historycznych dat i wydarzeń – elementy produktu turystyki eventowej

12. Nawiązanie do innych postaci/wydarzeń/miejsc na Pomorzu, będących elementem Szlaku Gryfitów

a) powiązania III rzędu

- a. Koszalin
- b. Szczecin – Zamek Książąt Pomorskich (ZG01_01)

13. Związek z innymi szlakami tematycznymi na Pomorzu (Pomorską Droga Świętego Jakuba, Szlakiem Cystersów, Europejskim Szlakiem Gotyku ceglanego, Szlakiem Joannitów i Templariuszy, Szlakiem Świętego Ottona z Bambergu i innymi)

Pomorska Droga Świętego Jakuba